National Library 55253
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA, Ont. K1A ON4
SEP 12 1983
NEWSPAPER DIVISION
DIVISION DES JOURNAUX

B103/C/415

VABA EESTLANE

Second class mail
registration number — 1089.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL
JA NELJAPÄEVAL

Nr. 64 (2985) XXXII aastakäik

Teisipäeval, 30. augustil 1983 — Tuesday, August 30, 1983

Üksiknumbri hind 60 centi

Reagan hurjutas tuumarelvastuse vastaseid

SEATTLE — USA president Ronald Reagan ründas teravalt tuumarelvade vastast liikumist ja iseloomustas seda kui omaaegselt Inglise peaministri Neville Chamberlaini sammu Adolf Hitlerile meeldidatahtmiseks enne II maailmasõda.

Kõnes American Legionile ta ütles, et just veteranide ühingute liikmed on tõelised rahuliikumise kandjad, õiged rahutegijad, kes mõistavad, et rahu saab ehitada end tugevamaks muutes.

Reagan ütles veel, et USA ei või saada maailma politseinikuks, aga ameeriklased ei saa maailmas julgeolekut ehitada vaid ausate kavatsustega ja hea tahtega.

Märkoides Kesk-Ameerikat, ütles Reagan, et USA hoiab julgeoleku kilpi nende rahvaste kohal, keda seal ohustatakse.

Kuuba väed lahkuvad Angoolast?

LISSABON — Angoola president Jose Eduardo dos Santo ütles, et ta on valmis rääkima Kuuba vägede väljaviimise üle Angoolast. Angoola riigipea rääkis rahvale Luanda lennuväljal, oodates seal ÜRO peasekretäri Javier Perez de Cuellarit, sellejuures üheks tingimuseks on rassistliku Lõuna-Aafrika vägede kohene ja tingimusteta väljatõmbamine Lõuna-Angoola osast. ÜRO peasekretär jõudis Luandasse Namiibia pealinnast Windhockist, mis oli viimane osa tema ametireisilt Lõuna-Aafrikasse, Namiibiasse ja Angoolasse, kus ta katsus kiirendada Namiibiale iseseisvuse saamist. Namiibia on ÜRO resolutsiooni kohaselt Lõuna-Aafrika valitsuse hoole all.

Värskemad uudised loete „VABA EESTLASEST"

Loodi Ülemaailmne Eesti Vabadusfond

Käesolevaga teatame kõigile eestlastele Vabas Maailmas, et Ülemaailmsele Eesti Kesknõukogule on saabunud USA Tulumaksuameti (Internal Revenue Service) poolt teade, mis kinnitab tulumaksuvaba staatuse ÜEKN'ile ja ka Ülemaailmsele Eesti Vabadusfondile. On väga oluline, et eestlased Vabas Maailmas ja eriti USA's oleksid informeeritud, et maksuvaba staatuse omandamisega on nüüd lõplikult pandud viimane kivi Vabadusfondi alusmüüri. On saabunud aeg, kus on rakendatud Baltimore ESTO-76'l vastuvõetud resolutsioonid Vabadusfondi loomiseks. Ees seisab nüüd kohustusrikas tegevusaeg. Vabadusfondile kavatsetakse luua kindel alus nii administratiivselt kui majanduslikult, et tal oleks eestlaste usaldus ja toetus. Tuleb luua olukord, kus ollakse teadlikud, et annetused Ülemaailmsele Eesti Kesknõukogule on samal ajal ka toetus Vabadusfondile, ja et need annetused või pärandused on USA's maksuvabad. Nende laekumiste alusel avanevad uued võimalused toetamaks eestluse õigusi taotlevat tegevust üle maailma.

Vabadusfondi ametlik loomine algas ÜEKN'i Täiskogu koosolekul, 27. juunil, 1981, kus kinnitati fondi loomise komisjon koosseisus Mäido Kari, Peeter Kiik ja Kaljo Popp. Komisjoni abistas advokaat Casimir Zacharski, kes on lugematud töötunnid teinud annetuseks eestlusele. Vabadusfond otsustati luua ÜEKN'i lahutamatu osana, st. muuta ÜEKN'i põhikiri ja selle alusel ÜEKN inkorporeerida Maryland'i osariigis kui inimvabadusi taotlev ja eestluse viljelemist toetav organisatsioon. Vastav ettepanek kinnitati ÜEKN'i Täiskogu koosolekul 11. sept. 1982, ja mõni kuu hiljem esitati IRS'i büroole Baltimores palve maksuvaba staatuse saamiseks. Jaatav vastus saabus 7. juunil, 1983. a.

Ülemaailmne Eesti Kesknõukogu on seega täide viinud paljude eestlaste lootused, et ka eesti rahval oleks üks keskne vabadusvõitlust toetav fond mille kapital oleks puutumatu ja mille protsentidega saab toetada eesti rahva vabadusvõitlust. See fond on täielikus kooskõlas ÜEKN'i senise tegevuse eesmärkidega, s.o. olla vaba maailma eestlaste organisatsioone esindav ja nende tegevust koordineeriv katusorganisatsioon. Juurde on tulnud ainult kohustus ja võimalus eestluse võitlust ka materiaalselt toetada. Esimesed summad Vabadusfondile annetati, n.ö. hambarahana juba Baltimore'i ESTO'l. Need summad on tänaseni hoitud ÜEKN'i eriarvel ja moodustavad nüüd Vabadusfondi põhifondi.

PEETER KIIK
sekretär

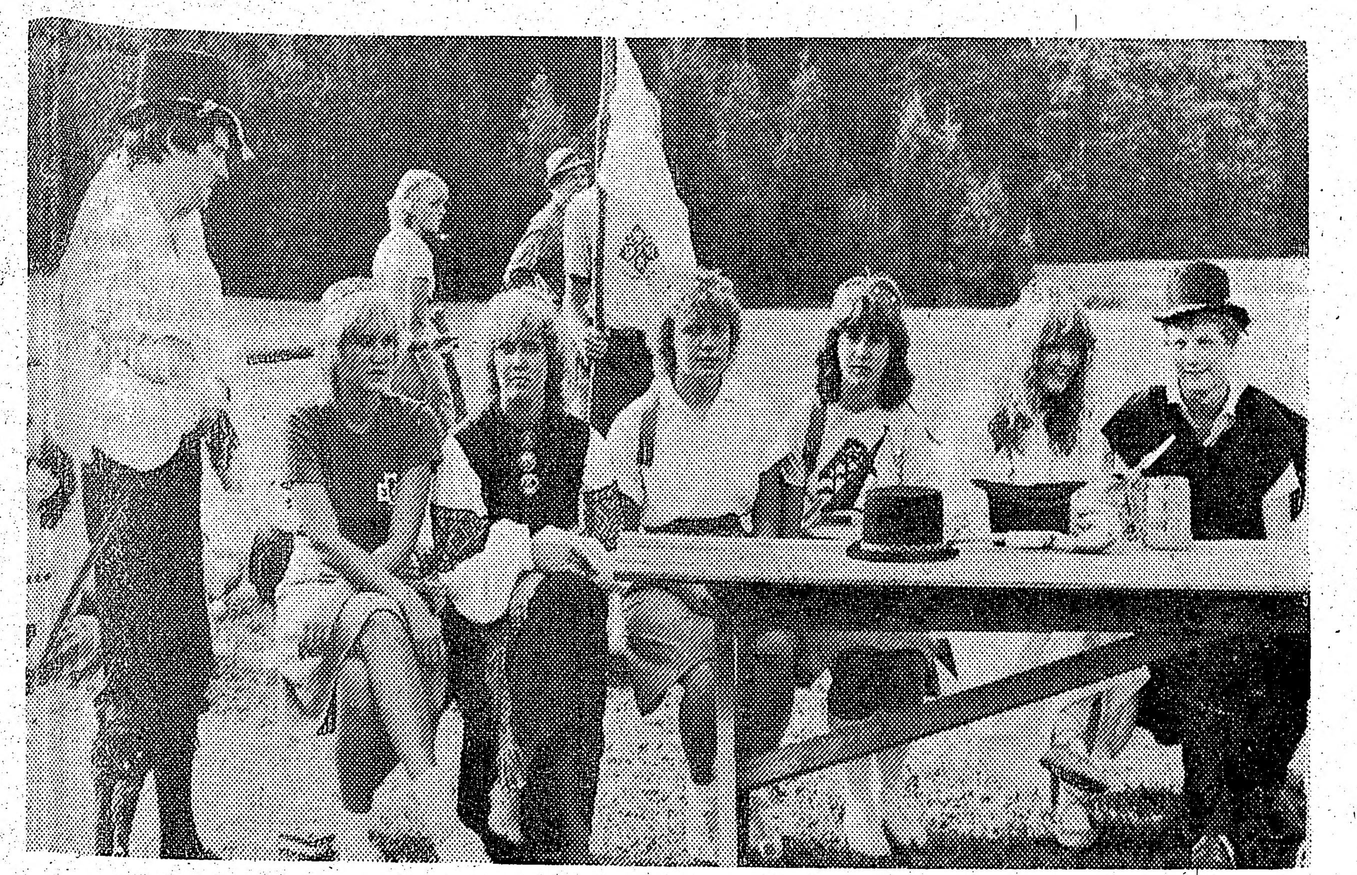

Laupäeval, 20. augusti pärastlõunal toimus kogu „Männivalla" noortelaagri pere kaastegevusel eesti vanade pulmakommete „Hõissa pulmad!" ettekanne koos laulude ja vastava riietusega, millele teksti oli koostanud Lilian Esop. Pildil stseen pulmadest. Foto: Harald Karu

Narva bussijuhid protesteerisid

11. juulil kirjutas Izvestia ühes harukordses artiklis, kuidas Narva bussijaamas oli tekkinud tüli tööliste ja juhtkonna vahel. Tüli tekkis, kui juhtkond tahtis muuta osa bussijuhtide tööaegu. Umbes 30 bussijuhti keeldusid uusi tööaegu aktsepteerimast.

Neil oli enne olnud kerge töö: kaks tundi sõitu hommikul ja kaks õhtupoolikul. Selle töö eest said nad rohkem palka kui keskmine nõukogude tööline — üle 200 rubla kuus.

Bussiliinid asetsesid asulate ja elektrijõujaamade vahel.

Aga kui raudteeühendus ehitati jõujaamadeni, kadus bussitranspordi vajadus.

Bussijaama juhtkond otsustas hakata korraldama väljasõite töölistele. Uued sõiduplaanid kinnitati seinale 16. mail.

Kohalik ametiühingu grupijuhatus kutsus ettevõtte juhtkonna ja ametiühingu juhtkonna esindajad arutlusele, kusjuures bussijuhid keeldusid oma uusi kohustusi täitmast ja nõudsid et ametiühingu ja ettevõtte juhid muudaksid sõiduplaani. Ametiühingu juhatus ettevõtte juures kinnitas siiski sõiduplaani ja kõik arvasid, et sellest jätkub. Kuid 1. juunil, kui sõiduplaan pidi hakkama kehtima, keeldusid bussijuhid seda jälgimast. Pärast kahe- ja pooletunnilist vaidlust andis juhtkond uue käsu; vana plaan kehtib edasi. Lõpuks suutis ettevõte töölised jälle tööle panna pärast Narva parteikomitee ja transpordiministri vahelesegamist.

Izvestia korrespondent kirjutab, et mõlemad pooled on konfliktist õppinud. Töökoha juhtkond ei anna uusi käske ilma tööliste arvamust kuulamata.

Töölised olevat nüüd aru saanud, et nende palgad tulevad maanteedel sõitmisest ja mitte domino mängimisest.

Konflikt lahendati seega võrdlemisi lihtsalt. Arvatavasti sellepärast, et siin polnud tegemist palkade vähendamisega.

Aserbaidzhaanis toimus viie aasta eest palju raskekujulisem konflikt. Ametivõimud tegid korralduse, et bussijuhid enam ei tohtinud tasu võtta otse sõitjatelt vaid pidid müüma erilisi kuponge. See konflikt polnud kaks aastat hiljem veel lahendatud, kui pooled bussijuhid ikkagi keeldusid uut süsteemi jälgimast.

Ilmselt polnud konflikt tingitud rahvuslikest vastuoludest.

Protesteerijate hulgas polnud teatavasti ühtki eesti nime — kõik olid venelased,

välja arvatud mõned transpordiministeeriumi esindajad.

On raske öelda, miks „Izvestia" kirjutas sellest vahejuhtumist Narvas. Lehe korrespondent ise kaebab, et praegu levivad kuulujutud sündmuste kohta välkkiirelt, üks jutt olevat teisest hullem ja valelikum. (EPL/ÜI).

Andropov lubab oma rakette hävitada

Venelaste uued tingimused Lääne-Euroopasse tuumarakettide paigutamise vältimiseks

MOSKVA — N. Liidu president Juri Andropov on teinud USA-le uue ettepaneku, lubades hävitada osa oma rakette, nende hulgas moodsaid SS-20, mis N. Liit viiks Ida-Euroopast ära vastavalt N. Liidu ja USA kokkuleppele.

Andropovi uus ettepanek oli esimene sellelaadiline avalik pakkumine ja viimane püüdlus uute USA rakettide Lääne-Euroopasse paigutamist peatada. Teadeteagentuur Tass teatas, et Andropov oli öelnud, et tal on vaevalt vaja rõhutada selle erakorralise uue heatahte manifesti tähtsust N. Liidu poolt.

Kui president Ronald Reaganilt küsiti, mis tema arvab sellest pakkumisest, Reagan ütles Kalifornias, Santa Barbaras antud pressikonverentsil,

et Andropov on väljendanud just seda mida ameeriklased on katsunud seni nendega teha.

Selle pakkumisega N. Liit näib lähenevat USA positsioonidele rakettide vähendamise plaani teostamisel.

Andropovi uus pakkumine, viimane selles seerias, millega ta alustas möödunud detsembris, näitab järsku muudatust Kremli varasemas poliitikas, kus oli jäänud õigeks viia kolmiklaenguga SS-20 raketid Euroopast Siberisse. Ettepanek ei muuda põhiliselt N. Liidu seisukohta, et nende tuumarelvade arsenali tuleks vähendada, kuid viia selle arvuni, kuhu on arvestatud ka Inglismaa ja Prantsuse tuumarelvade süsteemi 162 raketti.

USA ametivõimud ütlesid, et N. Liidu juht ei näidanud mingeid taganemise märke oma nõudest,

et USA tühistaks plaanid oma uute rakettide paigutamiseks Euroopasse, kuna venelased jätaks mõned SS-20 raketid paigale.

Washingtonis ja tema liitlaste juures on korduvalt seda plaani nimetatud vastuvõtmatuks.

Uued USA raketid, kokku lepitud NATO poolt juba 1979, on mõeldud SS-20 ohu elimineerimiseks ja Reagan on lubanud oma plaani tühistada, kui Moskva tühistaks oma SS-20 paigutamise Aasias ja Euroopas, kuid Andropov pole nõustunud selle nn „O-plaaniga".

Ka Reagan on pakkunud vahepealse võimalusena paigutada vähem rakette ettenähtud 572 asemele, kui Moskva vähedaks oma jõudusid sama palju. Andropov lükkas ka selle ettepaneku tagasi ja ütles.

et N. Liidu raketid Aasias on täielikult tähtsusetud selles asjas, millest räägitakse Genfi konverentsil.

Genfi läbirääkimised algavad jälle 6. septembril, ja neid peetakse viimasteks läbirääkimisteks selles küsimuses enne NATO rakettide paigutamise algust eeloleval detsembrikuul.

N. Liidul on 243 SS-20 raketti suunatud Lääne-Euroopale, samuti 450 vanemat tüüpi SS-4 ja SS-5 kesk-ulatusega raketti

ja Andropov oma äsjases pakkumises hoiatas jälle, et N. Liit võiks võtta kasutusele „vastu-abinõud", kui USA läheks rakettide paigutamisega edasi.

Lähemalt neid vastu-abinõusid pole määritletud, kuid Bonnist teatatakse, Lääne-Saksamaa valitsuselt saadud andmeist, et N. Liit tulistas „satelliitide surmaja" üles, mis tabas ka maailmaruumis märklauda Baieri kohal juba möödunud aastal.

Nad kinnitasid teadet, mis ilmus respekteeritud konservatiivses päevalehes „Frankfurter Allgemeine Zeitung",

kus öeldi, et N. Liidu katse toimus 1982. a. juunis ja õnnestus kuigi polnud tehniliselt perfektne.

Selle allika teatel oli katse satelliidi tabamisest osa suuremaist harjutusist, kus oli kaasaarvatud täielik N. Liidu rakettide arsenal ja mis oli asetatud Baieris Müncheni linna kohal olevasse õhuruumi.

Üks märklaud-satelliit paigutati orbiiti ja sellejärel „jahimees-surmaja" maailmaruumisõiduk saadeti seda jälitama.

Viimane lasi märklaua puruks, kuid öeldakse, et harjutus oli tehniliselt puudulik.

Lähemad andmed puuduvad.

N. Liit näitab sellega, et nad võivad maailmaruumis, väljaspool N. Liidu territooriumi hävitada ka Lääne satelliite.

Begin lubab lahkuda

JERUUSALEMM — Iisraeli peaminister Menachem Begin tegi möödunud pühapäeval teatavaks, et ta kavatseb lahkuda peaministri kohalt, aga andis ähmunud poliitilistele parteikaaslastele 24 tundi aega, mille jooksul nad võivad ta meelt muuta. Begini teade põhjustas Iisraelis poliitilise segaduse ja andis üheks võimaluseks üldvalimised kaks aastat enne ettenähtud aega. Begin andis lahkumise motiiviks „isiklikud põhjused". Iisraeli kaitseminister Moshe Arens ütles, et see ei muuda Iisraeli vägede väljatõmbamise plaane Liibanonist.

Kirikud liiga kiired kritiseerima

OTTAWA — Kanada kohtuminister M. MacGuigan ütles katolikul haridustegelaste konverentsil, et kristlased on liiga kiired kritiseerima valitsust. Pastorid on olnud teravalt kriitilised valitsuse poliitika suhtes, kaasahaaratud majanduselu ja tiibrakettide katsetamised. Valitsusevastane olek on muutunud aktiivsete kristlaste hulgas haiguseks, nii katoliiklastel kui ka mittekatoliiklastel. Rahvuslikud valitsused teevad oma poliitikas vigu ilma, et selle eest peaks automaatselt hukka mõistetama. MacGuigan ei toonud näiteid, mida ta mõtles „ametivõimude vastase moraali" all, kuid ta pidas selliseid suhtumisi pool-küpsetatuiks.

Kirik ja Walesa ründasid Poola valitsust

VARSSAVI — Katoliku kirik ja endine Solidaarsuse ametiühingu juht Lech Walesa, kes vandus et ta äratab ellu uuesti Solidaarsuse, kritiseerisid mõlemad teravalt Poola kommunistlikku rezhiimi, kuna see pole olnud võimeline parandama neid haavu, mida sõjaseadus tekitas.

Ka kiriku poolt tehtud süüdistuses rezhiimi vastu märgiti, et valitsus raiskab neil olevad võimalused oma toetuse laiendamiseks pärast paavst Johannes Paulus II külaskäiku, kuid on selle asemel põhjustanud uusi rahutusi oma kitsendavate seadustega.

Walesa süüdistas Gdanskis Poola kommunistlikku valitsust,

kes katsuvat välja juurida kõiki dissidentide ja iseseisvalt mõtlevate inimeste arvamusi.

Walesa ütles, et demokraatia ja vabaduse eest tuleb maksta kõrget hinda.

Kiriku ja Solidaarsuse juhi poolt avaldatud seisukohad on suurendanud survet kindral Wojcieh Jaruzelski valitsusele. Kuid valitsus on Varssavis jätkanud sõjaka olukorra võimalikku kergendamist. Valitsuse rapordi kohaselt Jaruzelski sai sooja vastuvõtu osaliseks Katowices, kus ta kaitses oma poliitikat sealseile terasetöölistele.

See vastuvõtt on teravas vastuolus sündmusega Gdanskis, kus Jaruzelski abile Rakowskile karjuti vastu,

kui see ütles, et Solidaarsus on kõigi poola pahanduste põhjustajaks

ja ütles, et mitte kunagi ei tohiks olla läbirääkimisi Lech Walesaga.

Rakowski ütles Gdanskis, et valitsus on sel arvamisel, et rahvas peab olema absoluutselt kuulekas ametivõimudele. Walesa aga rõhutas, et valitsus peab arvestama Gdanski kokkulepet iseseisvate ametiühingute lubamiseks ja tema tahab selle eest võidelda et Solidaarsus jälle tegutsema võiks hakata.

Kiriku süüdistus valitsuse vastu oli tingitud uute seaduste ja eeskirjade kehtimapanekust pärast sõjaseaduse lõpetamist, mis on tekitanud rahutusi,

uued seadused on nagu uus vorm sõjaseaduse asendamiseks.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Träss

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aasta $48.—, poolaastas $26.— ja veerandaastas $14.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $58.—, poolaastas $31.— ja veerandaastas $16.—

Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 60 c.

KUULUTUSTE HINNAD üks toll ühel veerul: kuulutuste küljel $4.75, tekstis $5.—, esiküljel $5.50

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd.
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

Suvekodu tegevuse ajal Jõekäärul armsaks saanud sõbrad viimasel koosviibimisel.

Foto: J. Säägi

Surve Nikaraaguale suureneb

Välispoliitilisel areenil on sündmused viimaste nädalate jooksul arenenud kaleidoskoopilise kiirusega. Kesk-Ida komplitseeritud olukordadele ja Kesk-Ameerikas tekkinud pinevusele on nüüd liitunud uus tulipunkt Aafrikas, kus Liibüa diktaator Muammar Qaddafi on alustanud suurte jõududega rünnakut oma lõunanaabri Tshaadi vallutamiseks. Kuid vaatamata seal ootamatult tekkinud pinevuskoldele on Washingtonile praegusel momendil siiski kõige olulisemaks küsimuseks Kesk-Ameerikas tekkinud umbsõlme lahendamine, mis on seda raskem, et Kesk-Ameerikast ähvardab Põhja-Ameeerika Ühendriike otsene hädaoht, mille telgitaguseks organiseerijaks, toetajaks ja õhutajaks ei ole keegi muu kui Kremlis võimul olev maailmavallutamise plaane hauduv grupp tippkommuniste.

Ühendriikide presidendi Reagani deklaratiivsetest sõnavõttudest võib järeldada, et ta on täielikult teadlik sellest ohust, mis ähvardab Ameerika kontinenti Kesk-Ameerikast ning ta on otsustanud sellele radikaalsete abinõude mobiliseerimisega vastu astuda. Presidendi üheks vastumalekäiguks Kuuba ja Nikaraagua kommunistlikele valitsustele, kes selles piirkonnas Moskva imperialistlikke plaane rakendavad ja Kremlist antud korraldusi täidavad, on suuremate mereväemanöövrite korraldamine Nikaraagua rannikul, millega Washington tahab kinnitada, et ameeriklased ei saa jääda ükskõikseiks pealtvaatajaiks, kui kommunistid kogu Kesk-Ameerika ülevõtmist planeerivad ja selleks süstemaatilise järjekindlusega punaseid partisanijõukusid mobiliseerivad ning neid relvadega ja muu abiga varustavad.

On arusaadav ja mõistetav, et Reagani sammud Ühendriikide sõjalise jõu näitamiseks on pannud presidendi rangema välispoliitilise liini vastased jõud kihama ning Reaganit süüdistatakse rahvusvahelise pinevuse suurendamises ning asjatus kemplemises. Ameeriklastele õnnetult lõppenud Vietnami sõda tõstetakse taas esiplaanile ning heidetakse Reaganile ette, et ta viib Ühendriigid jälle sõtta, mille võitmiseks ameeriklastel puuduvad kindlad väljavaated. Nikaraaguas võimul olevad marksistid ja Salvadori punaste partisanide poliitilised juhid on osanud osavalt ära kasutada seda kõhklevat hoiakut, mis valitseb Ühendriikides ja Kanadas ning selle propaganda tulemusena on Põhja-Ameerika mandril masside hulgas eriti populaarseks kujunenud väärarvamine, et kommunistidega läbirääkimiste alustamine ja nendega kokkulepete saavutamine on ainsaks õigeks lahenduseks Kesk-Ameerika poliitilistele, sotsiaalsetele ja majanduslikele probleemidele. Kesk-Ameerika kommunistide ja nende Ühendriikide ja Kanada toetajate propagandakülv kannab seda rikkalikumat vilja, et siinsed rahvamassid ei ole Kesk-Ameerikas valitsevast tegelikust olukorrast ja sealsetest probleemidest põhjalikult informeeritud ning lasevad endid seetõttu kergesti mõjutada. Kuivõrd naiivsed on paljud ameeriklased Kesk-Ameerika probleemidest, selgub juba ühest ässja Ühendriikides korraldatud ringküsitlusest, millele vastajad olid arvamisel, et Kesk-Ameerika moodustub Ühendriikide Kansase ja Nebraska osariikidest.

Selliste eelduste juures on arusaadav, et president Reagan peab tegutsema oma kõvakäelise poliitilise liini rakendamisel väga ettevaatlikult, mis paiguti viib kahjuks arvamisele, et Reagan ei ole oma abinõude valikul kindel ning et ta kõhkleb jõupoliitika kasutamisele võtmisel. Selle ülima ettevaatlikkusega on ka seotud Reagani korduvad kinnitused pressikonverentsidel ja avalikkudel esinemistel, et Nikaraagua rannikul toimuvad mereväe suurmanöövrid on rutiinipärased harjutused. Ühendriikide välisminister Shultz läks ettevaatlikkuse kinninaelutamisel veelgi kaugemale ning paraku isegi üle suurima tagasihoidlikkuse piiri kui ta senati väliskomisjonis peetud koosolekul nentis, et Ühendriikide merejõud ei otsi kokkupõrkevõimalusi ja tõmbuvad kohe tagasi kui neid atakeeritakse. See deklaratsioon välisministri suust tundub ebakohasena ja isegi veidrana ning tiivustab kommuniste ameerika sõjajõudude ründamisele, kuna välisministri sõnade kohaselt on ameeriklased kohe valmis taanduma, kui olukord hakkab lõhnama sõjalise kokkupõrke järele.

Kuid see tagasihoidlikkus pole veel kõik. President peab näitama, et ta teeb kõik võimalikud katsed ja pingutused läbirääkimiste teel rahu saavutamiseks, mida nõuavad Ühendriikide pahempoolsed ja liberaalsed ringkonnad. Rahuläbirääkimistele näiliselt suurema tõuke andmiseks saatis Reagan oma erisaadiku Richard B. Stone Kesk-Ameerikasse ringreisile ja Salvadori mässajatega kontaktide otsimisele. Need pingutused kandsid ka vilja, kuna presidendi saadikul õnnestus silm-silma vastu kõneleda Salvadori punaste partisanide tähtsama juhi Ruben Zamora'ga.

Kui suuri lootusi sellistele läbirääkimistele tulevikus saab panna, on väga küsitav, kuna Salvadori mässumeeste lööksalgad alluvad mitmele juhile, kellede arvamised Zamora seisukohtadega sageli ei ühtu. Kuid suuremat optimismi tekitab Kuuba ja Nikaraagua leebem hoiak viimaste nädalate kestel, mis laseb oletada, et Ühendriikide „kahurpaadi" diplomaatia Kesk-Ameerika rannikul on teatud määral tulemusi saavutanud ning Kuuba ja Nikaraagua juhtkondadele soovitud mõju avaldanud. Nikaraaguas ja Kuubal on nähtavasti saanud selgeks, et president Reaganiga ei saa enam nalja teha ning ta on valmis ka triklile vajutama kui olukord ja Ühendriikide elulised huvid seda nõuavad. Kompromissi pooldajad Ühendriikides ja Kanadas panevad suuri lootusi ka Mehhiko, Panama, Kolumbia ja Venetsueela ühisele n.n. Contadora grupi algatusele, mis taotleb tüliküsimuste lahendamist kõigi asjaosaliste — kaasaarvatud Nikaraagua ja Kuuba — osavõtul, kuid president Reagan on jäänud selle algatuse suhtes jahedaks, toonitades, et ta ootab Castrolt sõnade asemel tegusid.

Tundub, et viimaste päevade kestel on Guatemaala presidendi Montt'i kõrvaldamine sõjaväe poolt tunduvalt kõigutanud jõudude tasakaalu Kesk-Ameerikas ja lisanud uut hoogu ja jõudu Reagani kõvakäelisele poliitikale. Guatemaala uus võimumees kindral Oscar Humberto Mejia Victores toetab täielikult Reagani poliitikat ja tema võimule tulekuga suureneb kindlasti tunduvalt poliitiline ja sõjaline surve Nikaraaguale. Millised on selle surve tulemused, peaks juba selguma lähemate nädalate jooksul.

K. A.

Soome TV põhjustab probleeme Eestis

Ameerika ajakirja ülevaade soome meedia mõjust Eestis

Ameerika ajakirjas „Index on Censorship" nr. 4/83 on „lühikeste raportide" rubriigis FINLAND/ESTONIA avaldatud Donald Fields'i artikkel „Finnish challenge" (Soome väljakutse).

Artiklis viidatakse sama ajakirja 1982. a. ilmunud numbrile (2/82), kus oli öeldud, et „seal on väike nurgake N. Liidus, kus inimesed võivad pääseda väljaspoole riiklikku meediamonopoli: Eesti põhjarannik. Seal on mõlemad Soome tv-kanalid nähtaval."

Keelelisel põhjusel eestlased, kelle osa vabariigi rahvastikust on vähenenud venestamise tõttu ennesõjaaegselt 88%-lt nüüdsele 64%-le,

võivad saada olulise kokkuvõtte soomekeelseist originaal-programmidest ja soomekeelsete alltekstidega Lääne programmest.

Kuigi võimaluste puudulikkusele vaatamata ja kohustusele anda tsentraliseeritud Moskva parteiliinile vastavaid programme, Eesti TV avaldab ise juhtumisi oma hallist standard propagandasaatest erinevaid, mõnikord üsna elavaid programme — võimalik et vastukaaluks Lääne väljakutsele ja moodsale läänelikule Soome TV meelelahutusele. Väidetakse, et kuheksa tundi 12-st ja poolest tunnist Tallinna kanal olevat eestiteelne, kaasaarvatud kolm ja pool tundi originaalset eesti programmi.

Möödunud sügisel Tallinnas Eesti Ringhäälingu direktor ütles Lääne ajakirjanikele: „Võibolla mõni Soome TV-programmidest pole meie maal aktsepteeritav,

mõned vägivaldsed seeriad pole meile kasulikud — need on kahjulikud meie noortele".

Olles ähmunud küsimusest Lääne raadiosaadete segamise üle, direktoril polnud mingit poliitilist vastuolu Soome saadetele. Küsides kuidas eestlasist vaatlejad võiksid reageerida Soome TV-versioonile sündmuste kirjeldamisel ida-bloki riikides, näiteks Poolas, mis on vastuoluline nõukogude ametliku tõlgendusega, ütles ta, et vaatajaid peab usaldama, et nad ise teeksid oma järeldused.

Siiski Tallinna „Õhtuleht" avaldas ühe vähem lepliku seisukoha oma 5. oktoobri (1982) artiklis,

rünnates „Soome kapitaliste ja USA propagandiste, kes suunavad oma relva nõukogude ideaalide vastu".

Artikkel süüdistas soomlasi, et nende saade viib „õpilased ja intellektuaalid kõrvale nõukogude rajalt, nende programmide valik on kaugel juhuslikkusest: teaduse ja tehnoloogia neutraalses kuues antakse saateid hariduslikuks otstarbeks: pop-muusikat noortele, vaimulikku toitu usklikele. Nende programmide eesmärk ilmestab Lääne väärtusi, kuid olevat ebainimlikud nõukogude kodanikele".

Soome Ringhääling (Suomen Yleisradio) vaidles „Õhtulehe" süüdistusele vastu, öeldes et see ei olnud sihilikult oma saateid suunanud lõunapoole (Eesti suunas), tugevdades saatejaama võimsust.

See rõhutas, et nende saatejaamad ei ole rikkunud internatsionaalseid reegleid ja et kodumaise kuulajaskonna teenimine on olnud nende esmane eesmärk.

See väide ei kustutanud siiski „Õhtulehe" viha. Mõned soome kommentaatorid nägid seda kui zhesti üleliidulise nõukogude ideoloogilise konverentsi eelõhtul. Konverents peeti veidi enne Brezhnevi surma Tallinnas ja selle eesmärk oli teravdada Lääne vastast propagandavõitlust. Kirjutades Soome nädalalehes „Suomen Kuvalehti" pseudonüüm Hjalmar Grav tõlgitses „Õhtulehe" vihapurset kui halvasti varjatud hoiatust eesti intellektuaalidele, kes on mänginud prominentset osa rahvuslikes ülestõusudes pärast 1979.

Siiski ühes ametlikus teadaandes, mis anti novembri alul Tallinnas Helsingi parempoolse ajalehe „Uusi Suomi" Moskva korrespondent tsiteeris Eesti ametnikku,

kes oli öelnud, et kontroversiaalne artikkel ei esinda ametlikku vaadet.

Nad olevat üllatunud, et see oli põhjustanud nii suurt tähelepanu.

Soome insenerid on avastanud tõendeid, et Eesti ametivõimud olid olnud valmis Soome TV-saadete segamiseks. Nad väidavad, et vajalik varustus oli valmis tehtud ühes pea-saateaparaadis Tallinnas, kuna vajalikud heliaparaadid on olnud eemaldatud TV-aparaatidelt, mis olid avalikes kohtades. Kord liikusid kuuldused, et nõukogud võiksid asetada ühe püsiva laeva Soome lahele selleks, et lämmatada Soomest tulevaid „ohtlikke pilte".

Siiski leidis „Uusi Suomi" korrespondent, et need heliaparaadid olid majade antennidele tagasi asetatud pärast ideoloogilist konverentsi. „Me pidime näitama, et me tegime seda ainult konverentsi jaoks" oli üks ametnik kinnitanud.

See näide selgitab, kuna see on tõendiks, et paljud eestlased veedavad enamuse oma vaatamise ajast Soome TV juures.

See on mõneti irooniline, et Soome isetsenseerivat raadiot ja TV-d võiks süüdistada liiga vabas väljenduses.

Tõeliselt Soome raadio ei avaldanud teateid õpilaste protestist Tartu ülikooli 350. aastapäeva juubeli puhitsemisel.

Signaale Tallinnast ei saa vaadata ainult kitsal Nõukogude-Soome suhete alusel. Hoolikas kontroll Eestis kirjanduse sisse- ja väljaviimisel on muutunud üldiseks kõigis punktides kogu N. Liidus. Eriti pärast Brezhnevi surma, kui nad avaldasid uue seaduse kaks nädalat pärast Andropovi ametisse astumist, kus öeldi, et nõukogude piirivalvurid ja tolliametnikud peavad olema hoolikad ja karmid „klassivaenlastega", kes on nüüd aktiivsemad kui kunagi enne „igasuguseks spionaazhiks", mille eesmärk on tuua N. Liidule „ideoloogilist ja majanduslikku kahju".

Kremli ohvrite arv — 143.000.000 inimest

Terroriohvritest N. Venemaal kirjutab „Figaro-Magazin". Selles on toodud kommunismi ohvriks langenute arvud alates 1917. aastast peale. Seda on tsiteerinud paljud Lääne ajalehed. Sissejuhatus märgib, et inimesed ei sure enam Dachaus, aga neid sureb iga päev Nõukogude Vene Gulagis, kirjutab „Teataja" Stokholmis.

Kõigile teadaolevalt on Moskva praegu kõige suurem „rahuapostel". Seejuures märgitakse harva või ei märgita üldse, et alates 1917. a. oktoobrist tänaseni on Vene kommunism nõudnud ohvriks 143 milj. inimelu, kirjutab „Figaro Magazin".

Ajakiri kirjutab:

1917—1923 tapeti. 1.861.568 vene „oponenti".

1937 kadus „salaja" Baikali-Amuuri raudtee ehitamisel 50.000 inimest.

1941 deporteeriti Gulagi 13.500.000 inimest.

1921—1922 suri Ukrainas nälga 1.100.000 ukrainlast.

1931—1932 suri nälga 2.500.000 ukrainlast.

Samal ajal „likvideeriti" 1.200.000 ukrainlast ja deporteerimistel suri 3.000.000 ukrainlast, mis ukraina rahvamõrva ohvrite arvu viib kokku 7.800.000 inimesele.

Gulagi laagrites oli 1930. a. 1.500.000 „kurjategijat". 1933 oli nende arv kasvanud juba 3.500.000-deni. 1936. a. oli see 6.500.000, 1938. a. 11.500.000 ja 1941. a. 13.500.000, kes asusid N. Vene 450 orjalaagris.

Selle kohutava terrori teostajaks oli vene salapolitsei, mis on kannud rea nimesid, alates Tsheka-st mille ülemaks oli Dzerzhinski, keda rahvasuu kutsus „lihunik"! Temale on Moskvas püstitatud ausammas. Dzerzhinski alustas ka orjalaagrite süsteemiga, mis püsivad tänaseni.

Tema Tsheka muudeti varsti GPU-ks. Hiljem oli ta NKVD eesotsas 1938. a. alates Beria. Siis tulid nimed nagu NKGB, edasi MGB ja praegu töötatakse KGB sildi all.

Mitmesugustel usaldusväärseil andmeil oli 1937. a. algul Vene vanglais ja laagreis 5.000.000 inimest. 1938 arreteeriti ja deporteeriti 7.000.000, 1.000.000 paigutatud mitmesugustesse asutustesse ja 2.000.000 on surnud vanglais ja orjalaagreis.

1945 deporteeriti, arreteeriti ja mõrvati 4.000.000 nn. sõjakurjategijat. Kõige rängemad on ohvrid Ukrainas, kus on hävitatud kokku kommunismi ohvritena 11.500.000 inimest.

Stalini käsul hukati Katõnis 10.-000 Poola ohvitseri ja allohvitseri. Ida-Saksas, Pommeris ja Sileesias aeti pärast sõda oma kodudest välja 6.900.000, kelledest surma sai 2.006.200 tsivilisti. Meemelis ja Baltikumis arvestati surnute arvuks 66.100, Danzingis 105.200, Poola koridoris 293.300, Böömis-Määris 542.-900.

Kommentaar

Kuigi Kremli võimuredelil kõige kõrgemale pulgale tõusnud Juri Andropov räägib palju nõukogude majanduselule uue suuna andmisest ja on teinud selleks ka mõningaid tagasihoidlikke ja arglikke katseid, on tema peategevuseks kujunenud korravalvurite ülesannetesse rakendatud miilitsameeste töö ja tegevuse ümberkorraldamine ja temale varem allunud julgestus ja salaluureorgani KGB valgustkartvate operatsioonide laiendamine.

Miilitsameeste täielikuks kontrollimiseks ning nendelt suurema distsipliini nõudmiseks vallandas Andropov silma pilgutamata siseministri positsioonilt Brezhnevi sõbra kindral Nikolai Shtshelokovi ja nimetas tema asemele KGB ohvitseri Vitali Fedortshuki. Andropovi uue luua pühkimise ohvriks langes huvitaval kombel ka Brezhnevi väimees kindral Juri Tshurbanov, kes tagandati siseministri abi kohalt ja saadeti koos oma kõrget elustiili harrastava naisega Murmanskisse, kus talle anti kohaliku politseiülema tagasihoidlik koht. Ka N. Liidus ei ole lastel kerge kui kõrgel positsioonil olnud papa sureb!

Andropovi eriline huvi näib siiski olevat suunatud KGB põrandaalustele operatsioonidele ja salaluure tegevusele välismaal, mis on tema erialaks. Statistika kinnitab, et käesoleval aastal on lääneriikidest salaluure pärast välja saadetud 90 venelast, kuna 1982. a. oli nende arv 49 ja 1981. aastal ainult 27.

Suurema puhastustöö vene salakuulajate väljarookimiseks tegi Prantsusmaa, kes saatis möödunud aprillis maalt välja 49 agenti, keda süüdistati peamiselt salajase tehnoloogilise materjali kogumises. Ja imelik küll — Moskvast ei tulnud prantsuse diplomaatide Venemaalt välja saatmiseks ühtegi tasumisllööki ega vastasaktsiooni!

Asi ei seisa siiski selles, et Kremlis see lugu oleks kuidagi ära „unustatud" või prantslastele midagi kingitud, vaid peitub Kremli külmas kalkulatsioonis, et lääneriigid võiksid vihastada ja Moskva suured välisesindused likvideerida, mis oleks suureks aadrilaskmiseks Andropovi spionaazhivõrgule.

Andropov ei lepi mitte ainult sellega, mida vene oma spioonid suudavad Läänest varastada, vaid ta rakendab Moskva impeeriumi huvides mängu ka kõik satelliitriigid. Nii on andmeid, et Ida-Saksamaa spioonid on oma tegevuse eriti kontsentreerinud mitte ainult Lääne-Saksamaale, vaid ka Skandinaavia riikidesse, eriti Taani.

Tshehhoslovakkia salaluure viljakamaks tegevuspõlluks on Austria, kus punastel spioonidel on kuuldavasti kõige lihtsam ja kergem töötada, kuna Bulgaaria spioonide tegevus on eeskätt suunatud Itaaliasse, Kreekasse ja Türgimaale. Bulgaaria KGB kaudu organiseeriti ka paavsti mõrvamiskatse nagu see nüüd on selgunud paavsti tulistanud türgi terroristi Ali Agca ülestunnistusest.

Läänemaailmas kalkuleeritakse, et vene diplomaatkonna koosseisust lääneriikides kuulub ca 40 prots. KGB või N. Liidu sõjalise luureorganisatsiooni G. R. U. agentide koosseisu. Kui võtta arvesse, et Läänes tuleb iga kahtluse alla langenud vene diplomaadi jälgimiseks nädala jooksul rakendada 20 inimest, siis annab see teatava ettekujutuse, mis punaste salakuulajate silmaspidamine lääneriikidele maksma läheb.

Sellega seoses on põhjust küsida, miks lääneriigid annavad võimaluse venelastele sellist suurejoonelist salaluuret organiseerida ning miks nad Moskva saatkondade ja igasuguste kaubanduslike esinduste kooosseisusid ei vähenda? Sellele annab võib-olla kõige parema vastuse 1981. a. läänes ära hüpanud nõukogude endine ametnik Liitunud Rahvaste Organisatsioonis Nikolai Poljanski, kes mainib: „Lääneriikidel on kõik tõendid ja andmed vene saatkondade spionaazhitegevuse pidurdamiseks — puudub ainult poliitiline tahe sellise sammu astumiseks!"

AMI

Praeguste deporteeritute ja vangistatute arvu arvatakse N. Venes 2.000.000 inimesele. Kokku annab see Kremli valitsejate „töövili" kommunismi ohvritena 143.000.000 inimest.

T.

KALEV ESTIENNE RÜTMILISE VÕIMLEMISE 1983/84. AASTA TUNNIPLAAN

ESMASPÄEV —	Lawrence ja Avenue Rd.	17:00—18:00	Lapsed
	Glenview Public School	18:00—19:00	Naised
		19:00—20:30	Teismelised
		20:30—21:30	Naised
TEISIPÄEV —	Lawrence ja Avenue Rd.	Valikrühmad, seenior eliit	
	Glenview Public School	noorte eliit, laste eliit	
North York,	Bayview ja Sheppard	18:00—19:00	Lapsed
	Bayview Junior High School	19:00—20:00	Teismelised
KOLMAPÄEV —	Don Mills ja Lawrence	17:30—18:30	Lapsed
	Norman Ingram School	18:30—19:30	Teismelised
	Runnymede ja Bloor	17:30—18:30	Lapsed
	Runnymede Public School*	18:30—19:30	Teismelised
		19:30—20:30	Naised

* Allmaaraudtee läheduses

NELJAPÄEV —	Bayview ja Sheppard	18:00—19:00	Teismelised
North York,	Bayview Junior High School	18:30—20:00	Naised
Südalinnas	Jesse Ketchum	19:00—20:00	Endised võimlejad
	Public School*	20:00—21:30	Seenior eliit
REEDE —	Victoria Park ja St. Clair	16:30—18:00	Lapsed
	Crescent School*	18:00—19:30	Teismelised
	St. Clair ja Yonge	12:45—14:00	Lapsed
	Deer Park Public School*	14:00—15:30	Teismelised
LAUPÄEV —	Mt. Pleasant ja Davisville	10:00—11:00	Lapsed
	Hodgson Public School	11:00—12:00	Lapsed
	St. Clair ja Yonge	12:00— 1:30	Teismelised
	Deer Park Public School*	12:45— 2:00	Lapsed
		2:00— 3:30	Teismelised ja noorte eliit

Uued klassid neljapäeviti lastele Steeles & Yonge, teismelistele Richmond Hill, Etobicoke ja Humber Valley.

Registreerimine toimub teisipäeval, 6. septembril kell 18:00—20:00 Glenview Public School, 401 Rosewell Ave. Tunnid algavad 12. septembril. Informatsiooniks 889-7889 E. Koop või 465-7020 L. Viinamäe. Võistlusvõimlemise programmi informatsioon saadaval ainult telefoni teel.

VALVEARST NÄDALALÕPUL

3., 4. ja 5. sept.
dr. H. Tari, tel. 922-3824

10. ja 11. sept.
dr. M. Leesment, tel. 481-6834

Prof. Julius Mägiste käsikirjaline pärand jõudis Eestisse

28. juulil olid Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituudis soome keeleteadlased, Soome-ugri Seltsi aseesimees prof. Pertti Virtaranta ja seltsi sekretär Helsingi ülikooli läänemeresoome keelte kateedri juhataja prof. Seppo Suhonen, kes nimetatud ülesandel saabusid Eestisse üle andma silmapaistva keeleteadlase prof. *Julius Mägiste käsikirjalise pärandi* ühte kaalukamat osa eesti etümoloogilise sõnaraamatu käsikirja ofsettväljaandes. Külalised tõid Keele ja Kirjanduse Instituudile, Tartu Riiklikule Ülikoolile ja ülikooli teadusraamatukogule kaheteistkümnest köitest koosneva sõnaraamatu käsikirja „Estnisches Etymologishes Wörterbuch".

Ikestatud Rahvaste Nädal Bradfordis

Ikestatud Rahvaste Nädal Bradfordis õnnestus rahuldavalt. Osavõtjaid oli jumalateenistusel katedraalis ja ka kontserdil Läti Majas. Kogu nädala lehvisid raekoja juures Eesti, Läti, Ukraina, Ungari ja Valgevene lipud. Pühapäeval, 17. juulil toimunud jumalateenistusel teenis inglise õpetaja kõrval ukraina katoliku preester. Kahjuks ei olevat teiste rahvusgruppide õpetajail sel päeval olnud võimalik teenistusest osa võtta. Peale teenistust järgnes rongkäik rahvuslippudega kenotaafi juurde, kuhu asetati leinapärg vabadusvõitlejate mälestuseks.

Pühapäeval, 24. juulil toimus kontsert Läti Majas, kus kõnelejaks oli Inglise parlamendiliige John Wilkinson, kes rääkis kommunistide tahtest oma mõjuala laiendada. Ta soovis, et ka Inglismaa kuulutaks kolmanda juuli nädala ametlikult Ikestatud Rahvuste Nädalaks.

Kontserdil oli teadustajaks eestlanna Tiu Kajando. Eestlaste osas esines Eesti Meeskoor „Koidu" kvartett kolme lauluga. Pärast kontserti oli vastuvõtt väliskülalistele.

Vaipade ja mööbli keemiline puhastus

„Stainguard" hinna sees
Söögituba, elutuba ja koridor

$59.95

Pensionäride kortereile hinnaalandus. Samuti akende pesemine.

Peeter Valing

Tel. 690-4961

USA-s olgu üks praostkond, New Yorgis üks eesti kogudus

Peapiiskop K. Veem külastas New Yorki — Muljeid ja tähelepanekuid maailmareisi sellest etapist

Peapiiskop Konrad Veem peatus oma tagasireisil Stokholmi New Yorgis, kus tal oli mitmeid tähtsaid nõupidamisi. Antud intervjuus ta rääkis: „Minu sõit siia lääne-poolkerale tulenes sellest, et mina EELK delegaadina võtsin osa Kirikute Maailma Nõukogu 6. üldkoosolekust, mis leidis aset Kanadas, Vancouveris 24. juulist kuni 10. augustini. Mu sõit abikaasaga Stokholmist algas 17. juunil ja ma jõuan sinna tagasi 18. augustil — oma töölaua taha. Seega kaks kuud küllaltki pingutavat reisi ümber maailma ja tööd meie Kiriku ja koguduste huvides."

Austraalia koguduste töö on igati perfektne ja külalisi, kuhu nad ka ei läinud, võeti vastu avasüli. Ilmnes, et austraalia eestlaste omavaheline kontakt ja koostöö on hoopis tihedam, soojem ja südamlikum kui teiste mandrite hõimude omavaheline läbikäimine.

Austraaliast reis tõi peapiiskopi selle hemisfääri läänekaldale — Vancouverisse Kirikute Maailma-Nõukogu 6. üldkoosolekule. Koosolekut juhatas Kirikute Maailma-Nõukogu peasekretär dr. Philip Potter,

kellega meie Kiriku delegaat peapiiskop Konrad Veem on olnud juba varem ühenduses ja saatnud temale läinud aasta oktoobris Konsistooriumilt ilmunud broshüüri „Called to Freedom and Charity" —

alapealkirjaga „The State of the Estonian Nation and the Church".

Üldiselt on vaba maailma kirikud hästi varustatud informatsiooniga meie kodumaa elu-olu ja kiriku suhtes. EELK delegaadil — peapiiskopil, nii konverentsidel kui üksikjutuajamisil ja muus asjakäigus läks korda kaasa rääkida ja veenda arusaamist kuulajaskonnale meile vastuvõetavas positiivses suunas. Kõigest sellest tuleneski, et Eesti Kiriku delegaadile — anti võimalus sõnavõtuks just KMN täiskogu koosoleku plenaar-istungil 4. aug. Neljatuhandeline audients kuulas hinge kinni pidades EELK peapiiskopi neljaminutilist ettekannet, mis sai erilse jõulise aplausi osaliseks.

9. augusti õhtul peapiiskop saabus New Yorki ja kolmapäeval, 10. augustil oli tal nõupidamine Chicago praostkonna praosti Rudolf Kivirannaga, millisest nõupidamisest võttis osa ka New Yorgi koguduse esimees Aleksander Ers. Arutusel olid mitmed aktuaalsed küsimused.

Kõigepealt, USA eestlaskonna usuline vajadus eesti keelt valdavate õpetajate suhtes.

Selles osas on Kanada tunduvalt paremas olukorras, kui USA ja Rootsi eesti kirikud.

Tõsist tähelepanu pühendati nõupidamisel USA praostkondade küsimusele. Peapiiskopi seisukoht on, et kõne all olevas asjas tuleb talitada 31. okt. 1981. a. New Yorgis toimunud koosoleku otsuste põhjal, mis näeb ette praostkondade ühendamise, aga mitte ühe või teise praostkonna likvideerimise. Kõikidel teistel maadel vabas maailmas töötab üks praostkond, miks pole see siis võimalik USA-s?

11. aug, peapiiskopil oli nõupidamine N. Y. Pauluse koguduse esindajatega, millest võtsid osa koguduse esimees Endel Reinpõld, abiesimees-laekur Aleksander Kankar ja Leida Lepik-Lynn. Nõupidamisel arutleti koguduse probleeme ühenduses õpetaja saamisega.

New Yorgi eesti kirikliku olukorra kohta tähendas peapiiskop järgmist: „Mineviku väiklusist püütagu üle saada.

Meil on kahjuks suur kalduvus suuri asju lämmatada just pisiasjade pärast. New Yorgis olgu üks eesti kogudus".

Nii lõppes peapiiskopi südamlik jutuajamine. USA pinnal tal oli olnud mitmeid nõupidamisi ja kokkusaamisi, viimaste hulgas kohtumine Eesti Vabariigi peakonsul Ernst Jaaksoniga.

E. J.

Kalev Estienne tütarlapsed San Franciscos pärast esinemist nende keskel oleva lilledega tänatud juhiga. Pildil vasakult Sirje Järvel, Monika Kask, Leida Makk, Karen Viinamäe, Evelyn Koop, Kristiina Greenbaum, Annette Grott, Kaari Anderson, Kathy Tihane ja Heli Oder.

Indiaanlastest patrioodid

MARCUS VAN STEEN

(CANADIAN SCENE) — Aastal 1783 põgenesid tuhanded inimesed äsjaloodud Ühendriikidest, et praeguses Ontarios luua endale uut kodu. Põgenike hulgas oli ka hulk indiaanlasi, kes olid sõdinud inglaste poolel Ameerika sõjas. Siia kuulusid mitmed delaware ja tshipawa hõimud Ohio orust, kelle kodud põletati maha kindral George Washingtoni käsul. Suurim grupp indiaanlastest patrioote olid kuue-hõimu indiaanlased, keda tuntakse ka irokeeside nime all. Ülem-Kanada leitnantkuberner, John Graves Simcoe, iseloomustas seda rahvast, kui parimaid ja tähtsamaid liitlasi uue riigi loomisel Ülem-Kanadas.

Suur mohawki juht, Joseph Brant, viis umbes 2 000 irokeesi indiaanlast suurte jõgede kaudu Ontariosse. Pisut väiksema grupi viis John Deseronto, ka mohawk, Quinte lahe äärde ning kolmas grupp asus praeguse Kingstoni linna piirkonnas.

Liiga vähe on tähelepanu pööratud selle migratsiooni tähtsusele. Tollal oli indiaanlaste arv Ülem-Kanadas palju suurem valgetest. Mõlema poole ettenägelikkus päästis uue provintsi hävitavatest indiaani-sõdadest, mis pani häbipleki Ühendriikide varajasele ajaloole.

Indiaani farmerid, kütid ja kalurid jagasid oma kogemusi laanelust tulnud uustulnukatega. See abi päästis nii mõnegi elu siin maal, kus olud olid palju karmimad kui võis arvata. Indiaanlased õpetasid kuidas üle talve elada, kuidas valmistada hädavajalikke tarbeesemeid, nagu näiteks indiaani lumekingi ja pastlaid. Indiaanlaste arstimine ja rohud olid vägagi kasulikud siin maal, kus ainsad ühendusteed olid järvede ja jõgede mööda, mis olid mitu kuud aastas jäätunud. Kuberner Simcoe oma abikaasaga on jätnud märkmeid mõnestki indiaani ravimist, mis nad leidsid kasulikud olevat. Indiaanlased õpetasid ka uustulnukatele kuidas harida selliseid imelikke vilju kui tomatid, kõrvitsad ja mais.

Ei tohi unustada ka tähtsat seika, et Brant, Deseronto ja nende rahvad olid väga usklikud kristlased ning Briti kuninga truud sõbrad ja alamad. Oma truudust näitasid nad 1812. aasta sõjas, lüües kaasa suure osavusega ja kogemustega laanesõdimises, et aidata tagasi tõrjuda ameeriklasi, kes tahtsid vallutada Kanadat.

Brant elab edasi Brantfordi küla nimes. Ta maeti sinna ning ligiläheduses Burlingtonis on temanimeline muuseum. Deseronto andis oma ime ühe Lõuna-Ontario külale. Kuid need mehed ei ole ainsad, kes indiaani soost on oma panuse andnud Kanadale. Nende järeltulijad on teeninud Kanadat igal alal. Samal ajal pole nad loovutanud oma indiaani omapära. Nii mõnigi on saanud maailmakuulsaks. Gilbert Monture, mohawk-indiaanlane ja teadlane on olnud Kanada esindaja mitmel ÜRO teaduslikul missioonil. Teda on autasustanud nii Inglismaa kui ka Ühendriigid. Pauline Johnson, mohawki ülemuse tütar on oma luuletuste ja teiste kirjatööde kaudu tutvustanud Kanadat ja selle maa esiasukaid teistele rahvastele.

Paljud eestlased — majaomanikud, ei tea

et teen igasuguseid raud- ja puuaedu

kruntide ümber.

B. RISTMÄGI, tel. 759-6424

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$48.—	$58.—
Poolaastas	$26.—	$31.—
Veerandaastas	$14.—	$16.—

KIRIPOSTIGA + SAATEKULU

	Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
aastas	$52.— + $39.—	$44.—
poolaastas	$28.— + $19.50	$22.—
veerandaastas	$15.— + $ 9.25	$11.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-d:

LENNUPOSTIGA aastas $52.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.— + SAATEKULU — aastas $66.—, poolaastas $33.— ja veerandaastas $16.50

Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 60 centi

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE
1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates ..... 19..... Tellimise katteks lisan $..... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....

Aadress .....

.....

.....

.....

ARMAST ABIKAASAT, ISA JA VANAISA

KAUGESÕIDUKAPTEN

LUDVIG WAHTRAS't

mälestavad valusas leinas

abikaasa LEIDA
tütar MARJU
tütar SIRJE abikaasaga
poeg KALMAR perekonnaga

„Jumal hoiab su väljumist ja
su tulemist nüüd ja igavesti!"
Taaveti laul 121:8

LAHKUS MEIE ARMAS LAEKUR

LUDVIG WAHTRAS

Sündinud 28. detsembril 1911 Emmastes
Surnud 23. augustil 1983 Lyndenis

Kristus on ülestõusmine ja elu! leinavad

EELK KANADA PIISKOP ja PRAOSTKOND

LUGUPEETUD KOONDISE LIIGET KAUGESÕIDUKAPTEN

LUDVIG WAHTRAS't

mälestab

EESTI KAUBALAEVASTIKU JUHTKONNA KOONDIS TORONTOS

Suikus igavesele unele meie Klubi asutajaliige, tubli eesti mees ja truu kaaslane

LUDVIG WAHTRAS

Jagab valusat leina tema abikaasa, laste ja lapselastega

HAMILTONI PENSIONÄRIDE KLUBI LIIKMESKOND

Puhka rahus!

Armast asutajaliiget, esimest esimeest ja „Hiiu" toimetajat

kaugesõidukapten

LUDVIG WAHTRAS't

mälestab kurbuses

HIIDLASTE SELTS

Armast sõpra ja head kodukülanaabrit

LUDVIG WAHTRAS't

mälestavad kurbuses

VILBERT TÜLL perekonnaga
EDUARD KAJU abikaasaga
EDGAR LIIK perekonnaga
JULIUS VANASELJA abikaasaga
HARTVIG VANASELJA abikaasaga
PIILU perekonnaga
ELNA KUNGLA
MARIA TIKKER
ERIKA KÄÄRAMEES

Ootamatult lahkunud armast noorpõlvesõpra

LUDVIG WAHTRAS't

mälestavad sügavas leinas

MARINA ja ARNOLD PFLUG
INGEL ja ALFRED LELLEP
LARISSA ja RUUDI MEEMANN
LARISSA ja WILLEM LEPPIK
BERNHARD ja ADA JÕE
TIIU KOLGA perekonnaga

Leinateateid

Paistus, Viljandimaal, suri 2. mail Maria Maripuu-Pool, sündinud 1908 Kuressaares.

Göteborgis suri 12. mail Pauline Einman, neiuna Heiberg, sündinud 1892 Kiiu Aablas.

Uppsalas suri 13. mail Ervin Eier, sündinud 1907 Vändras.

Sundbybergis, Rootsis, suri 13. mail Irma Tammeveski-Pezold, sündinud 1892 Eestis.

Audrus suri 16. mail Liisa Tõu, sündinud 1892 Audrus.

Tyresöl, Rootsis, suri 25. mail Anna-Maria Kingissepp, neiuna Nõmtak, sündinud 5. septembril 1891 Tallinnas.

Halmstadis, Rootsis, suri 3. juunil Daniel Kull, sündinud 21. juulil 1902 Saaremaal.

Stokholmis suri 30. mail Erna Sepa, sündinud 2. juunil 1909 Haapsalus.

New Jerseys, USA-s, suri 1. juunil Elmar Tiit, sündinud 2. oktoobril 1911 Pärnus.

Aylesburys, Inglismaal, suri 9. mail Theodor Hainla, sündinud 24. märtsil 1899 Eestis.

Stokholmis suri 23. mail Emma Amalie Mitt, neiuna Murrik, sündinud 12. augustil 1893 Taageperas.

Göteborgis suri 21. mail Mary Adila, sündinud 14. detsembril 1887 Tallinnas.

Rootsis suri 12. mail Hilda Rosen, sündinud 16. veebruaril 1904.

Avaldame südamlikku kaastunnet Leida Wahtrasele perekonnaga

LUDVIGU

surma puhul

HIIDLASTE SELTSI NAISRING

Oma lugupeetud endist esimeest

kaugesõidukapten

LUDVIG WAHTRAS't

mälestab tänuga

ESIMENE E. V. LUTERI USU KOGUDUS HAMILTONIS

Oma endist kaastöölist

LUDVIG WAHTRAS't

mälestab

VABA EESTLASE toimetus

Armast

LINDA METSALU

mälestavad leinas

MEINHARD ÜKSIK perekonnaga
HELMI TÜLL perekonnaga

Kodumaal lahkus

HARRIET TOOM

Maeti 6. augustil Tallinnas

Armsais mälestusis

KOOLIÕED VÕÕRSIL

Mälestavad leinas armast

LINDA PIHEL't

FRIIDA ja KARL VOLMER

Armast

KAALEP OTS'a

mälestab kurbuses

MART TALVIK emaga USA-s

Sügav kaastunne INGRID SAAR'ele ja ta perele ema

KATARINA LAAN'e

surma puhul

ADELE BRUNHOF
OLEV TRÄSS abikaasaga
REINO TRÄSS

KIRIKUD

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS

Immanueli kirik,
21 Swanwick Ave.
Jutlustaja Allan Laur,
72 Appleby Cres.
Markham, Ont. L3R 4L2
Tel. 477-6248

Pühap., 4. sept. kell 3 p.l. JUMALATEENISTUS. Kõnelb Toomas Rüdmik. Tunnistusi.

Kell 6.15 õ. ingliskeelne JUMALATEENISTUS. Kõneleb Toomas Rüdmik. (Buss Eesti Kodust kell 2.30 p.l.-

Kolmap., 7. sept. kell 7 õ. palve-õhtu.

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS

383 Jarvis St., Toronto,
Ont. M5B 2C7
Õpetaja Udo Petersoo
3714 Beechollow Cr.
Mississauga, Ont. L4Y 3T2
Tel. 624-6128, kirikus 923-5172
Koorijuht Asta Ballstadt

Pühapäeval, 4. sept. pika nädalalõpu tõttu jumalateenistust ei ole.

Pühapäeval, 11. sept. SURNUAIAPÜHA: Mount Pleasant kalmistul kell 3 p.l. ja York kalmistul, kivialatari juures kell 5 p. l. Mängib „Estonia" orkester.

Pühapäeval, 18. sept. kell 11 h. kodumaalt lahkumist mälestav JUMALATEENISTUS.

Pühapäeval, 25. sept. JUMALATEENISTUS kell 4 p. l.

Koguduse segakoori harjutused algavad esmaspäeval, 12. sept. kell 7 õ. kiriku saalis.

Õpetaja SUVISED KÕNETUNNID kiriku kantseleis neljapäeviti 6—8 õ. ja pärast jumalateenistusi.

TORONTO KOLMAINU EESTI EV.-LUT. USU KOGUDUS

Kirik: 619 Sherbourne St.,
Toronto (Sherbourne'i allmaajaam on kiriku kõrval).
Õpetaja O. Gnadenteich
112 Fallingbrook Rd.,
Scarborough, Ont.
Telefon 698-7977 või 766-7853
Kantseleis, telefon 921-9417

JUMALATEENISTUS on pühap., 4. sept. kell 1.30 p. Teenib õp. Aulis Jalonen.

Teine septembrikuu JUMALATEENISTUS on pühap., 18. sept. kell 1.30 p.

ÕPETAJA KÕNETUNNID on iga kuu teisel esmaspäeval kella 6—8 kiriku kantseleis.

EELK PEETRI KOGUDUS

817 Mt. Pleasant Rd. Toronto
Ont. M4P 2L1
Praost Andres Taul. Tel. 483-4103
Tel. kirikus 483-5847
Organist dr. Roman Toi

Pühapäeval, 4. sept. JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Jutlustab õp. kand. Edgar Heinsoo.

Pühapäeval, 11. sept. kiriku leinamüürides puhkajate SURNUAIAPÜHA JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Pärja asetamine leinamüüride juurde

Pühapäeval, 18. sept. usuteaduse kandidaadi Edgar Heinsoo ordinatsiooni JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Teenivad piiskop Karl Raudsepp ja õpetajad Elmar Pähn ja Andres Taul.

Pühapäeval, 18. sept. algavad uuesti piiblitunnid kell 10 homm.

Koguduse naisringi esimene koosolek kolmapäeval, 14. septembril kell 2 p.l. Uued liikmed teretulnud.

KOGUDUSE KANTSELEI on avatud teisipäeviti 10—6-ni, neljapäeviti 12—3 p.l.

ÕPETAJA KÕNETUNNID kolmapäeviti 9.30—12, neljapäeviti 6—8 õhtul kiriku kantseleis.

Dr. August Mae tänuavaldus

Tänan südamest kõiki minu patsiente, kes enese ja oma perekonnaliikmete tervise eest hoolitsemise minu kätte olid usaldanud — sageli aastakümnete jooksul. Tervislikel põhjustel olin sunnitud oma praktilise arsti elukutselise töö lõpetama võrdlemisi järsult, aga minu südames olete ja jääte teie kõik mulle lähedaseks kuni elulõpuni.

Kannan teid kõiki palves Jumala armutrooni ette ja olen kindel, et Tema kõik teie hinge ja ihu vajadused rahuldab. „Alandu Jumala vägeva käe alla, heida kõik oma mure Tema peale, sest tema hoolitseb sinu eest." (I Peetruse 5, 6—7).

Osavõtjaid T. E. Baptisti koguduse suvelaagrist. Vasakul Kaare Melts, Virve Tall, Asta Kaasik ja dr. Johannes Tall. Foto: Ilme Lillevars

Võimlejate treeninglaager Torontos

Eeloleval pikal nädalalõpul toimub Torontos ESTO-84 võimlemislavastusest osavõtvate võimlejate treeninglaager. Kahel esimesel päeval, reedel, 2. sept. ja laupäeval, 3. sept. toimuvad harjutused Vana Andrese kiriku ruumides, pühapäeval, 4. ja esmaspäeval, 5. sept. Eesti Maja suures saalis. Neist reedene harjutuspäev on mõeldud osavõtjate registreerimiseks.

Valguspeo võimlemislavastusest võtavad osa New Yorgi, Lakewoodi, USA Lääneranniku ja New Jersey rühmad, Kanadast on tulijaid Montrealist ja tõenäoliselt Vancouverist, kuigi viimaste arvuline suurus pole veel selgunud. Võimlemislavastuse üldjuht Evelyn Koop arvab, et tõenäoliselt tulevad kaugemalt ainult rühmajuhid, sest majanduslikel põhjusil osutub suuremal arvul tulek kalliks. Arvuliselt on ESTO-le tulijaid väljastpoolt Torontot, USA-st neli rühma pluss Lääneranniku rühm, kokku *võiks neis võimlejate arv tõusta 60 juurde.*

Evelyn Koop arvab, et kokku võib võimlejate arv tõusta suureks, sest Kalev Estienne ja Ritmika ise täidavad juba Maple Leafi ruumi, et kavas on ettenähtud võimlejail gruppide viisi esinemine, mille kohaselt tuleb kohandada ka koreograafiat.

Heinsoo Insurance Brokers Ltd.

Eesti Majas

958 Broadview Avenue, ruum 202,

Toronto, Ontario M4K 2R6

Telefon 461-0764

„VABA EESTLANE"

on valvel eestlaskonna üldhuvide eest!

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS

883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
36 Bards Walkway,
Willowdale, Ont. M2J 4T9
Tel. 499-6488

„VABADUSE KUULUTUSE"
raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühapäeval, 4. septembril kell 11.00 hommikul JUMALATEENISTUS, kõneleb K. Raid.

Balti noorte kongress

Suuremat rõhku omistati poliitilistele küsimustele

Umbes poolteistsada eesti, läti ja leedu noort kogunesid USA kirde osariigis New Hampshire'is asuvale lätlaste maa-alale „Piesaule" teiseks Balti Noorte Kongressiks. Ajavahemikul 18.—21. augustil aset leidnud üritus on mitmeti Metsaülikooli sarnane, kuid ta toimub inglise keeles, ning suuremat rõhku omistatakse poliitilistele küsimustele. Eelmisel aastal peetav esimene kongress tõi kokku üle saja noore eestlaste „Kiusuküllа," mis on New Yorgist idas asuv eesti noorte ja rahvakeskus.

Tänavusele kongressile oli avapäeva õhtuks kogunenud peagu sada noort, ning korraldajad ootasid veel umbes viitkümmet noort järgnevail päevil. Kongressi idee algatajaiks olid pesuehtsad üliõpilasealised noored. Eestipoolseiks eestvedajaiks on olnud äsja õigusteaduskonna lõpetanud Martin Suuberg ja juurat veel õppiv Sven Paul, mõlemad neist sündinud ja võrsunud New Yorgi piirkonnas. Nii Suuberg kui ka Paul on osalenud eesti noorsootegevuses ja lisaks aktiivselt osa võtnud ameerika poliitilisest elust, vaatamata oma noorusele.

Tänavuse kongressi avamine toimus osariigi lähedal asuvas pealinnas Concordis, millele algas vahetult ühe ööpäeva pikkune auvalve Eestist, Lätist ja Leedust küüditatute nimede lugemisega.

Kuna korraldajad olid põhjalikult ettevalmistanud oma meeleavalduse läbiviimise, mis toimus osariikliku parlamendihoone esises pargis asuva kohalike sõdades langenute mälestussamba ees, tulid kohale ka kahe raadiojaama ja kahe ajalehe esindajad.

Vististi ainuke USA väikelinna leht, mida jälgitakse ülemaaliselt poliitikast huvitatute poolt, Manchester'i „Union-Leader," tõi juba järgneval päeval ära toimuvast selgitava foto, ning hiljem põhjalikuma kirjutise.

Eesti, Läti ja Leedu riigilippudega ehitud arvatseremoonia äratas ka möödaminejate tähelepanu, kes tihti palusid selgitavat informatsiooni, mida ka jagati neile nii suuliselt kui trükistena, kuna Concordis on poliitilised meeleavaldused küllaltki harukordsed. Teisel päeval sõitsid kongressil osalejad „vabaduskonvoina" uuesti pealinna suuremaks rahvakogumiseks. Avamistalitusel viibiv, hiljuti vabadusse valinud Aarne Vahtra tähendas kogunenuile, et nad on valinud eriti sobiva koha oma ürituse ja auvalve läbiviimiseks, kuna New Hampshire'i osariiklikuks motoks on „elada vabana või surra."

Kongressi esimeseks sisuliseks ettekandeks oli prof. dr. Tõnu Parmingu loeng teemal „Võitlus võimu pärast Eestis ajavahemikul 1917—1919." Sellele järgnes avapäeva õhtul tõlgi läbi esitatud Aarne Vahtra vestlus asjaoludest,

mis viisid tema eakonnast mitmeid kommunistlikku parteisse ja hiljem tülgastuses sellest ja Nõukogude Liidu ühiskonnakorrast tervikuna võõrdumiseni.

Üks eestlasist osavõtja, Hillevi Obet New Yorgist, kirjeldas Vahtra ettekannet kui erakordselt huvitavat ja liigutavat. Kohale kogunenud balti noorte poolt esitati ka väga huvitavaid küsimusi, ning nende keskustelu Vahtraga kestis hilistundideni.

Kongressi teisel päeval pidas prof. dr. Rein Taagepera loengu teemal „Erinevused ja sarnasused Eesti, Läti ja Leedu vahel sõjajärgsel ajastul," millele samal päeval järgnes lätlasest professori dr. Maruta Lietina-Ray ja tema muulasest abikaasa arutelu segaabieludе teemal. Kongressi sisulist külge rikastas ka kahe leedu advokaadi ettekanne USA-s käimasoleva sõjakurjategijate jahi problemaatika kohta, ning laudkonnavestlus teemal „Uudsuste võimalusi poliitilise aktivismi alal." Teine laudkonnavestlus käsitles tekkinud võõstlusi ja „kokkupõrkeid" balti ühistöös ühendatud Balti-Amerika Komitee, BATUN'i ja hiljuti loodud Balti Vabadusliidu vahel.

Kõigele eelnevale lisaks peeti mõttevahetusi ja praktilisi seminare poliitiliste aktsioonide läbiviimise kohta, korraldati lõkkeid, tantsuõhtuid ja isegi teatrietendus.

Peale eelpool mainitute olid programmis osalevate eestlaste hulgas Linda Pakri, Peeter Ristsoo, Juta Ristsoo j.t.

Balti noored on omal algatusel aktiviseerunud, ning nagu selgus teisest Balti Noorte Kongressist, valmis oma innukat tegevust jätkama tulevikus. Organisatsioonina on nad suutnud juba läbi viia juriidilise inkorporeerimise.

Südamlik tänu kõigile, kes minu armsa abikaasa

OSVALD AUGUST RAIDLO

kirstupanekust, matusetalitusest ja ärasaatmisest osa võtsid, tema kirstu lilledega kaunistasid ja mulle kaastunnet avaldasid ning suureks toeks olid.

Tänan õpetaja U. Petersood ja vikaar-õpetaja A. Roosti lohutavate ja südamlike sõnade eest ja pr. Asta Mitti kauni leinamuusika eest.

Liigutavate järelhüüete eest tänan Toronto Eesti Võitlejate Ühingu esimeest hr. Ü. Tamret, Pensionäride Klubi esindajat pr. E. Loosbergi, ajaleht „Võitleja" peatoimetajat hr. A. Jursi ning Ratsameeste ja Eesti Ohvitseride Kogu Kanadas esindajat hr. E. Silma. Samuti tänu EVÜ'le lipuvalve eest.

LEIDA RAIDLO

Murray E. Newbigging Ltd.

Matusebüroo

Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.

M. WAYNE HAMILTON
Funeral Direktor

733 Mount Pleasant Rd., Toronto, Ont. M4S 2N4
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 ● 489-8002

Tasmaania uudiseid

Eino Loorits abikaasaga kui Social worker of the Finnish community in Tasmania for the Commonwealth Immigration Department said au osaliseks, kui nad kuninganna sünnipäeval kuberneri poolt korraldatud vastuvõtule kutsuti.

☆

Help Estonian, Latvian and Lithuanian Peoples nimeline organisatsioon korraldas reedel, 10. juunil esimese küüditamise 42. aastapäeval mälestusaktuse.

☆

9. juunil tutvustati Elizabeth Hall'is meie rahva kurba saatust. Lõuna ajal korraldatud protestiaktsiooni ajal protesteeriti jätkuva N. Liidu okupatsiooni vastu Eestis, Lätis ja Leedus. See korraldati ühes ärikeskuses, kus üks tütarlaps läti, teine leedu rahvarõivais olid seotud kokku kõiega, mida hoidis relvastatud KGB mees. Kohalikus ajalehes avaldati suuremõõduline foto ja kirjeldati ka põhjust, miks selline demonstratsioon korraldati. Lõpus osutati tähelepanu eelolevale mälestusteenistusele kirikus..

Õhtul kogunesid balti rahvad ökumeenilisele jumalateenistusele. Mitmed vaimulikud pidasid leinateenistuse. Külalistena viibisid sündmusel ka Hobarti linnapea, üks minister ja parlamendiige, kes nõudsid Balti riikidele vabadust.

Professor Rand pidas loengu

Möödunud neljapäeva õhtul avas Tartu Instituut oma sügisese hooaja prof. Walter Ranna loenguga „Arhipelaagidest ja meist: väikerahvaste ja rahvakildude kultuuride edasikandmise probleemidest". Õhtu avas tavakohaselt lühikese lektori tutvustamisega dr. E. Aruja, misjärel huvitavat loengut kuulas kuni 50 inimest. Loengule järgnes diskussioon ja lõpuks pakuti instituudi poolt kohvi.

Avastatud arhiiv sai saatuslikuks

„Vaba Eestlases" nr. 59 lk. 4 ilmunud artilkli „Rudolf Nüüd suri halva kohtlemise tagajärjel" täienduseks ja õienduseks lisan juurde:

Rudolf Jaani pg. Nüüd sündis 6. jaanuaril 1918 Siberis, Jenissei kubermangus Uus-Petseri külas. Vanemad Jaan ja Marie Nüüd koos poegadega Daniel, Oskar, Rudolf, Ludvig ja Valter opteerusid kodumaale 1923. a. Esimese nelja aasta jooksul lisandusid pojad Aleksander ja Voldemar. Neist Aleksander suri 1941. a., Ludvig langes sõdurpoisina Sinimägedes 1944. a., Daniel suri Austraalias 1982. a. Pärast raskusi sisemaal asus Jaan Nüüd perega Petseri linna elama 1927. a. Samal aastal asutas ta Petseri linna turuplatside korrashoiu ettevõtte, mida jätkas kuni haigestumise ja surmani 1943. a. Ta ehitas korraliku perekonna elumaja, mis hävis 1938. a. Petseri suurtulekahjus.

Järgmisel aasta jätkus uue ehitamine. Samal aastal Oskar Nüüd ehitas vendade kaasabil Sepa ja Metsa tänavate nurgale suurema mehhaniseeritud puusepatöökoja. Samaks aastaks lõpetas Rudolf Nüüd kaitseväe sundajateenistuse allohvitserina.

1940. a. lõpul punavõimu poolt töökoja ülevõtmise võimaluse ärahoidmiseks asutas Oskar Nüüd oma töökojas artelli nimega „Ehitustööliste artell „Laudsepp"," kus töötas 12 töölist, kes kõik olid eesti patrioodid ja põrandaaluse vastupanuliikumise juhtkonda kuuluvad, nende hulgas viis Nüüdi.

1941. a. juulikuu 8-nda keskpäeval, 8 tundi enne saksa motoriseeritud rünnaküksuse saabumist, okupeeris põrandaaluse vastupanuliikumise üksus Petseri linna. Mitmes kohas avastati mõrvatute laipu, matmiskohti ja korjati ära punaste poolt tagalasse jäetud usaldusmeestelt relvad ja laskemoon. Rünnaküksuse saabumise ajaks oli ka linn sini-must-valgete lippude ehtes.

Järgmise päeva hommikul asus Rudolf Nüüd veebel Voldemar Kana juhtimisel Petseri Omakaitse organiseerimisele, mille tulemusena samal päeval Omakaitse omas kaks veoatot ja bensiini. Vähem kui kahe nädala jooksul olid kogu Petserimaa ulatuses tegevuses relvastatud Omakaitse meeskonnad. Relvi ja laskemoona hangiti rindelõikudest üleskorjamise teel ja sellisel määral, et sellega varustati ka Tartu Omakaitset. Pärast kõrgemate ohvitseride juhipositsioonidele asumist jäi Voldemar Kana 30-liikmelise lendsalga juhiks ja Rudolf Nüüd tema abiks kuni lendsalga likvideerimiseni 1942. a. alul.

1943. a. sai Rudolf Nüüd võitluses vaenlastega raskesti haavata, mille tulemusena amputeeriti jalg ja see asendati kunstjalaga. Palvele üksusest vabastamiseks reageeriti sellega, et viidi üle Tallinnas asuva eriüksuse rühmajuhi kohale vanemallohvitserina. 1944. a. septembrikuu lõpul võitles viimase võimaluseni taandumislahingus rühmajuhina. Vangistusse sattumise vältimiseks ja muude võimaluste puudumisel, jäi varjule.

Ta valis elukohaks Kunda, kus asus tööle „Punase Kunda" -nimelises tehases. Keskharidusega töölisena saavutas ta peagi spetsialisti taseme ja oli lugupeetud juhtkonna ja tööliste poolt. Seal ta ka abiellus ja neil sündis tütar ja poeg.

1944. a. enne Omakaitse eriüksusena rindele pääsemist peitis leitnant Kibuvits ainsa teadjana Petseri Omakaitse arhiivi. Pärast leitnant Kibuvitsa surma Kanadas, avastati 1968. a. Petseri Omakaitse arhiiv. Avastatud arhiivis leiduvate andmete alusel vangistati Rudolf Nüüd, Roland Bibikov, Karl Anderson ja Leonhard Pindis. Hiljem lisandus neile veel Verner Tomba, kes oli varem mõistetud kümneaastast vangistust kandmas.

Neid süüdistati omakaitselastena kommunistlike tegelaste mõrvamistes, milliseid kuritegusid, vastavalt õigusmõistele, nad ei olnud sooritanud. Vaatamata sellele kõrgem kommunistlik kohus mõistis 1968. a. Verner Tomba surma ja teistele 14—15 aastat sunnitööd. Leonhard Pindis suri mõned aastad tagasi vangistuses.

Vanglasse Rudolf Nüüdile saadetud kirjad tulid tagasi märkusega „tundmatu". Karistusaja lõpul 1983. a. jaanuari lõpul, kutsuti ametivõimude poolt vahepeal täisikka jõudnud tütar ja poeg vanglasse isa Rudolf Nüüdi vastu võtma. Sellejuures ilmnes, et tema tervislik olukord oli üliraske, ta ei olnud võimeline jalutamiseks ega vajalikul määral rääkima, mispärast lapsed paigutasid isa Tallinnas asuvasse haiglasse ravile, kus ta 23. märtsil s.a. suri. Ta maeti laste elukohas, Rakveres asuvale kalmistule rohkearvuliste lähemate osavõtul.

Üks kaasvõitlejaist kodumaal
ja paguluses

OVER 50 YEARS OF GM SALES AND SERVICE

HOGAN GM

Chev Olds Limited

5000 Sheppard Ave. E., Scarborough, Ont. M1S 4L9

PAUL JUTTUS

Müük ja rentimine

Tel. 291-5054, kodus 423-5716

Ludvig Wahtras surnud

Kas õnnetusjuhtum või südameatakk?

23. augustil leiti 71-aastane Ludvig Wahtras oma põllult surnuna. Kuna traktori mootor alles töötas, siis esialgul usuti, et tegemist on tööõnnetusega ja kohalik Hamiltoni ajaleht avaldas pikema kirjutise tööõnnetustest traktoritega. Hiljem on siiski jõutud arvamisele, et õnnetus võis tekkida, kui Wahtras traktorilt alla tuli ja ataki tõttu tasakaalu kaotades pea traktori vastu lõi. Peahaav aga polevat olnud nii tõsine, et see põhjustanuks surma.

Lahkunu abikaasa Leida Wahtras hakkas muretsema, kui tema abikaasa oli hiljaks jäänud oma 40-hektariliselt põllult tagasi tulekuga, kus ta oli heina niitmas. Kui Leida Wahtras läks põllule leidis ta abikaasa seal surnuna kella kuue ajal õhtul, pärast neli tundi kodunt lahkumist. Lahkunu lamas umbes 50 jalga traktorist eemal.

Kuigi esialgul arvestati traktorijuhtimisel johtunud tööõnnetusega, on hiljem arvestatud,

et Ludvig võis lahkuda traktorilt end halvasti tundes ja siis lõigi oma pea vastu traktorit.

Tõenäoliselt alustades kodu poole minekut ta varises kokku.

Hamiltoni ajaleht lisas, et Ludvig Wahtras tuli 1951. aastal Eestist Kanadasse ja on olnud Eesti Evangeelse Luteri koguduse liige.

Ludvig Wahtras oli sündinud 28. detsembril 1911 Emmastes. Oli elukutselt kaugesõidukapten, kuid Kanadas on pidanud koos pojaga Lyndenis talu. Ehkki olles Torontost eemal, on ta aktiivselt võtnud osa eesti ühiskonna tegevusest,

olles Hiidlaste Seltsi asutajaliige, Eesti Kaubalaevastiku Koondis Kanadas liige ja EELK Hamiltoni koguduse esimees ja nõukoguliige, samuti EELK Kanada praostkonna laekur.

Ta maeti 26. augustil Hamiltoni Metsakalmistule.

SPORT

Spordiuudiseid kodumaalt

24. Kodu-Eesti kergejõustikuveteranide võistlusel Põltsamaal saavutatud tulemusi (ainult esimesed kohad näidatud):

Mehed

60 m:
Vanuseklass
55+ — L. Tamme 9.1
60+ — V. Remmel 9,2
65+ — H. Heinvee 9,2

100 m:
40+ — A. Tsaikovski 12,3
45+ — A. Tamberg 13,4
50+ — V. Viherpuu 13,4

400 m:
40+ — N. Kuznetsov 68,9
45+ — A. Paas 65,2
50+ — A. Pükkonen 65,2
55+ — M. Sõukand 70,4
60+ — J. Kasekamp 83,8
65+ — H. Heinvee 80,8

1500 m:
40+ — J. Liim 4.33,1
45+ — A. Sillari 5.07,3
50+ — A. Pükkonen 4.54,7
55+ — H. Lemberg 5.35,5
60+ — J. Kasekamp 6.50,0
65+ — E. Ardma 5.38,0

5 km käimine:
40+ — J. Aavakivi 23.43,2
45+ — A. Paas 24.41,8

Kaugus:
40+ — T. Berendsen 5.98
45+ — A. Tamberg 5.56
50+ — A. Helde 4.86
55+ — I. Lindam 4.59
60+ — K. Teras 4.59
65+ — H. Heinvee 4.14

Kõrgus:
40+ — V. Plees 1.65
45+ — K. Sopp 1.50
50+ — M. Kirm 1.35
55+ — E. Vasar 1.25
60+ — V. Vaaro 1.05

Teivas:
40+ — P. Anton 2.80
45+ — Ü. Luugus 2.70
50+ — M. Kirm 3.00
60+ — K. Teras 2.40

Kuul:
40+ — Ü. Püss 15.70
45+ — K. Salur 11.29
50+ — V. Viherpuu 13.21 (6 kg)
55+ — E. Vasar 12.88 (5 kg)
60+ — A. Putmaker 13.70 (4 kg)

Ketas:
40+ — E. Pere 46.38
45+ — A. Murd 34.90
50+ — Ü. Reinik 42.18 (1,5 kg)
55+ — H. Lill 35,88
60+ — A. Putmaker 42,84 (1,0 kg)
65+ — R. Neerot 40.80

Naised:

60 m:
55+ — A. Õiglane 10,4
60+ — L. Tavast 13,4

100 m:
40+ — M. Plakk 15,8
45+ — A. Sillaots 15,3
50+ — H. Raja 18,8

400 m:
50+ — G. Lõkova 1.51,6
55+ — A. Õiglane 1.24,8
60+ — L. Tavast 2.03,7

Kaugus:
40+ — M. Plakk 4.35
45+ — L. Kaas 4.34
55+ — A. Õiglane 3.56
60+ — L. Tavast 2.36

Kõrgus:
40+ — M. Plakk 1.30
45+ — A. Sillaots 1.25

Kuul:
(4 kg): 40+ — E. Silm 9.29
45+ — A. Satsi 11.41
(3 kg): 50+ — Õ. Kanne 10.62
60+ — L. Tavast 6.00

Ketas (1 kg):
40+ — E. Silm 29.96
45+ — L. Kaas 36.64
50+ — Õ. Kanne 27.34

★

Heino Puuste, oli Moskva olümpiamängudel neljas odaviskes; areng on olnud järgmine (28-aastane, kasv 188 sm, kaal 90 kg): 19 aastaselt — 72.86, 20 a. — 76.62, 22 a. — 82.56, 24 a. — 84.42, 26 a. — 87.22 ja 28 a. — 94.22.

erk

RISTSÕNA NR. 1158

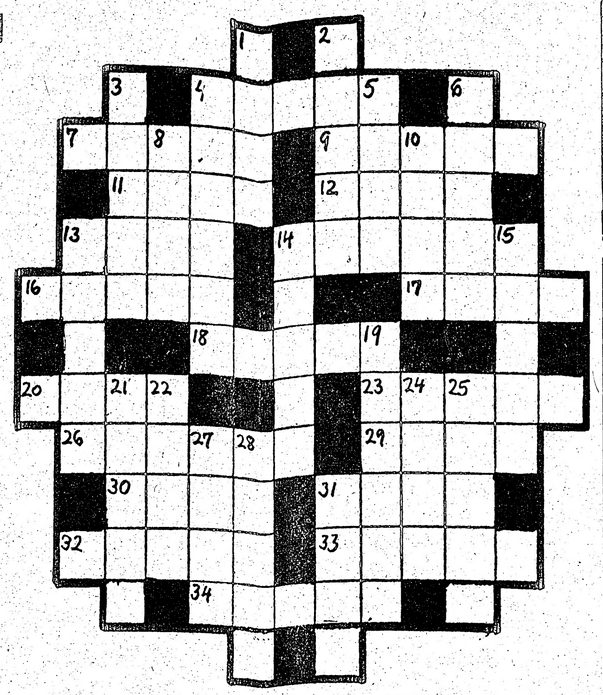

Põikread: 4. Väga soe, 7. Tuntud muusikategelane USA-s, 9. Palve lõpusõna, 11. Valamistoru, 12. Joogikoht, 13. Endine eesti rekordiomanik kolmikhüppes, 14. Linn Venemaal, 16. Kinnitusvahend, 17. Jõgi Pärnumaal, 18. Värske sõnum, 20. Mitte hele, 23. Kallis, 26. Eesti riigimees, 29. Riietusese, 30. Vene mehenimi, 31. Vajalik asutus, 32. ... ratsanik — populaarne romaan metsikust läänest, 33. Mehenimi, 34. Maailma rahvarikkamaid riike.

Püstread: 1. Tühijutt, 2. Muhameedlaste püha kivi, 3. Mäed Kesk-Euroopas, 4. Riietusese, 5. Suurim elusolend, 6. Kaalub vähe, 8. Pealinn Ameerikas, 10. Endine Hispaania elanik, 13. Kartlikkus, 14. Vilets, armetu, 15. Tunneb ette, 19. Muistne Eesti maakond, 21. Elukutse, 22. Eesti ooper, 24. Tuba, 25. Toiduaine (mitmuses), 27. Võõrp. naisenimi, 28. Reeglist erinev, 31. Asjaolu.

RISTSÕNA NR. 1157 LAHENDUS

Põikread: 1. Põdder, 6. Tammik, 10. Natal, 11. Kardab, 12. Austus, 13. Madrats, 14. Esik, 16. Viva, 18. Nina, 19. Kaalikas, 22. Naas, 24. Lusikad, 25. Ajalugu, 27. Alfa, 29. Koolduma, 32. Mune, 35. Anni, 36. Emak, 37. Matador, 39. Näitus, 40. Romans, 41. Murel, 42. Laaman, 43. Elvira.

Püstread: 1. Pikker, 2. Darwin, 3. Enam, 4. Rabakana, 5. Paprika, 7. Alus, 8. Metsik, 9. Kassas, 12. Atla, 15. Kiviõli, 16. Villane, 17. Valga, 20. Asaf, 21. Huron, 23. Adam, 26. Jamboree, 28. Labasus, 29. Kannel, 30. Ontika, 31. Ulas, 33. Emmati, 34. Aktsia, 37. Muda, 38. Roll.

Jõekääru lastesuvekodus viie nädala jooksul medaleid saavutanud, esireas vasakult Kadri Koop, Tiia Pihl, Monika Roose, Lydia van der Veen, Marcus Silmberg, Indrek Lusik; seisavad Peeter Roose, Liisa Novek, Edda Leppik, Marcus Tamm ja Märt Matsoo, seisab E. Ruberg. Foto: J. Säägi

Ilmus kordustrükis T. E. S. Täienduskoolide XVII väljaandena huvitav laste- ja noorsoojutt

M. SILLAOTSA

TRIPS, TRAPS, TRULL

Saadaval postiteel: L. Marley, 9 Parravano Court, Willowdale, Ont. M2R 3S8 või „Vaba Eestlase" talitusest.

HIND $4.00 — postiteel $4.75

Müügil VABA EESTLASE talituses

LOOME

Eesti rahvuskultuuri loomingupäevad 23.—30. aug. 1981 Jõekäärul

Album pildis ja sõnas — 169 lk.

Hind $15.— pluss saatekulu $2.—

MAARJAMAA kirjastusel ilmunud raamatud müügil Vaba Eestlase talituses

Jüri Uluotsa „Eestlaste lepingud võõrastega XII sajandil"	$4.—
Uku Maasing „Udu Toonela jõelt"	8.—
Uku Maasing „Piiridele Pyydes"	6.—
„poety estoni" — eesti luule antoloogia itaalia keeles	6.—
Kalju Lepik — Death has a Child's Eyes	6.—
Salasoo ja Salo — Välis-Eesti perioodika	6.—
V. Salo — Riik ja kirikud	4.—
Anführung zu der Etnischen Sprach (Esimene katse eesti keele grammatika ja sõnaraamatu koostamiseks H. Stahli sulest aastal 1637)	6.—
Reedik Willem Wilmanni „Valmid"	6.—
Blaise Pascal — Mõtted	4.—
Antonio Possevino — Kiri Mantova hertsoginnale	6.—
Arno Vihalemm — Kunstnik eesti kirjanduses	4.—
Aarand Roos — Juutide kuningas Tallinnas	6.—
Ilona Laaman — Üks üsna kerge haigus (luuletused)	6.—
Kaugver — 40 küünalt	6.—
R. Tagore — Puuviljapõim	6.—
A. Roos — Jumalaga, Kars ja Erzurum	6.—

PLUSS SAATEKULU 50 c IGALT RAAMATULT

MÜÜGIL

Eesti muinasjutte inglise keeles

„TALES FROM ESTONIA"

tõlkinud Gisela McBride

31 MUINASJUTTU JA KOKKUVÕTE „KALEVIPOJAST"

$5.75 — 50 centi postikulu

Saadaval Vaba Eestlase talituses

Friedrich Reinhold Kreutzwald

KILPLASTE

IMEVÄRKLIKUD, VÄGA KENTSAKAD, MAAILMAS KUULMATA JA TÄNINI VEEL ÜLESKIRJUTAMATA JUTUD JA TEOD

Kaikuni keelest maakeelde tõlgitud ja meie külade kombilikuks mõnes tükis ümber solgitud

23.

Aga vaene kivivaras magas sügaval kaevu põhjas ja oli sel korral üsna surnud. Tema oleks küll heameelega kivist krae oma kaelast ära andnud, kui raske krae teda sügavale muda ja kõntsa sisse ei oleks rõhunud, kus ta, kui küllalt vett oli joonud, enam kui janu kustutus ja tervis tahtsid, surnuks oli surnud ja veel praegu surnud on ja surnuks tahab jääda, ja peab ka jääma.

„VABA EESTLANE"
on valvel eestlaskonna üldhuvide eest!

Kolmekümne kolmas peatükk.

Kuidas kilplased ühe vaese pähklipuu peale armu heidavad ja puule abi teevad.

Natuke maad Kilplast voolas väike jõeojake mööda ja kasvas jõekese kaldal üks kõrge laiaoksaline pähklipuu. Üks oks puu küljest rippus ligi veepinnani maha ja ei olnud palju vahet, siis oleks ta vette puutunud. Kilplased nägid seda ja et nad hea südamega, helded, vagad inimesed olid, kelle sarnaseid tänapäeval palju kuskil enam ei leita, tõusis neil väga hale meel vaese sarapuu peale, kes kurbuses oksa norgu oli pannud; ja nad heitsid armu vaese puu peale.

Sedamaid astusid nad nõule kokku: mis viga sarapuul peaks olema, et ta nukral meelel oksa nii sügavale vee poole langutab? Kui selle asja seletuseks mitmesuguseid arvamisi avaldati, mis kõik naela pea ligidale jooksid, aga pea peale ei trehvanud, ütles viimaks isand kogukonna-peavanem:

„Mis albid inimesed te olete? Eks te siis oma silmaga seda selgesti ei näe, et puu kuival seisab ja oksa sellepärast jõe poole maha sirutab, et tal janu on ja jõest juua tahab. Minu arvates näitab maharippuv oks puu nina olevat, mis ta vee poole sirutab."

Kilplased võtsid jalapealt osavat nõu vastu ja arvasid halastuse-tööd toimetavat, kui nad janusele puule keelekastet andsid. Nad sidusid pika kõie puu ladvasse kinni, läksid ise üle oja teisele poole kaldale ja tõmbasid puu vägisi maha, et ta vaene veest joogimärga võiks võtta ja oma kuiva keha karastada.

Kui puu latv juba kaunis madalale oli tulnud, anti ühele mehele käsk puu otsa ronida ja ta nokk vee sisse vajutada. Mees täitis käsku, läks puu otsa ja tõukas noka vee sisse, aga sel silmapilgul katkes kõis praksti! meeste käest ja puu kargas äkitselt üles. Üks tugev oks rabas ladvas istuva mehe pea otsast maha, mis ojasse sattus, ilma et kilplased seda tähele oleksid pannud. Keha kukkus jõekaldale maha, aga pead ei olnud keha küljes kuskil leida.

Kole ehmatus tuli kõikide peale, sedamaid seati nõuisandate kohus arupidamisele kokku ja küsiti: kas surnul siis pea otsas oli olnud, kui ta puu otsa üles läks? Aga seda ei võinud keegi tunnistada. Kogukonna-peavanem ütles:

„Minu arvates näitab kõige tõepaistlikum, et tal pead otsas ei olnud, kui ta hommiku meiega seltsis kodunt tuli; ma hüüdsin teda kolm või neli korda, aga ei saanud mitte vastust. Sellest arvan ma nõnda: kui ta hüüdmist ei kuulnud, siis ei olnud temal kõrvu; kui tal kõrvu ei olnud, siis ei olnud tal pead, sest kõrvad seisavad pea küljes kinni, nagu igaüks ise teab. Aga siiski ei tea ma seda lugu õige tõesti ütelda, saadame parem kellegi tema koju ja laseme ta naise käest taga pärida: kas mees hommiku kodunt tulles pea oli kaasa võtnud?" —

Naine ütles: „Ma ei tea seda mitte õige vististi, aga kui ma mineval laupäeval viimast korda tema pead sugesin, siis oli pea veel alles; hiljemini ei ole ma tema pead mitte näinud. Seina küljes varnas seisab tema vana kübar: kui pea kübaras ei ole, siis on ta selle vist kaasa võtnud, või kuhugi mujale nõnda pistnud, mis mulle teadmata on."

Mehed võtsid kübara varnast, aga pead ei leidnud nad ka kübara seest. Veel tänapäeval ei või ükski tõelikult ütelda: kas kilplane peaga või ilma peata kodunt oli läinud; aga mõningad ninatargad tahavad teada: et tal iial pead otsas ei ole olnud.

Kolmekümne neljas peatükk.

Kuidas üks kilplane oma hobusele heldust näitas, aga hobune seni otsa leidis, kuni peremees kilplaste au püüdis päästa.

Üks kilplane, oma ameti poolest mölder, oli kuulnud, et kellelegi ei pea üleliiga tehtama ega suuremat koormat peale pandama, kui ta jõuab kanda. Sellepärast võtnud ta harilikuks kombeks: iga kord, kui tal veskilt oli vaja kuhugi jahukotti viia, istus ta hobuse selga ja võttis jahukoti enese turjale koormaks, et vaesel neljajalgsel mitte üleliiga raskust ei tõuseks.

Meie vaga mölder sõitis üks-kord jälle sedaviisi koormatult oma teed ja kuulis, kuidas kaks kägu teineteisega võidu kukkusid. Üks kägu istus ühe puu otsas, mis veel Kilpla rajal kasvas, teine kägu oli teisel pool rada võõras metsas. Kilpla kägu ei jõudnud mitte nii sagedasti ja pikalt kukkuda kui võõras kägu, kes temast mööda jõudis.

Kui meie kilplane seda kuulis, arvas ta: see ei oleks õige, kui ma võõrale käole võidu jätaksin ja oma maa laulikule appi ei läheks.

Sedamaid astus ta hobuse seljast, viskas raske jahukoti õlalt maha ja ronis puu otsa. Siis seadis ta keeleküna küüru, pigistas peod suu kõrva ja hakkas Kilpla käole abiks teise võõra käo vastu kukkuma, nii et mets laksas, ja ei andnud mitte enne järele, kuni võõras kägu oli ära võidetud ja põgenema kihutatud. Sellega rahul, tuli ta puu otsast maha.

Aga metsa-kriimuke ei olnud vaheajal ka põõsa taga laiselnud, vaid, kui ta hobuse haisu ninasse oli saanud, samm-sammult ligemale tulnud ja seni kui vaga peremees puu otsas kägu aitas, puu all ruunakese kõrist maha murdnud. Mõldril ei jäänud mõnusamat abi, kui kingsepa mustade ratsude seljas kahejalgselt koju tagasi sõita.

Kodu jutustas ta lugu kõrgetargale, auväärlikule nõukogudusele, mis tema kõiklikuks tuluks kogukonna au ja kiituse eest oli teinud, ja kuidas ta oma kägu võõra käo vastu kukkudes oli aidanud. Sealjuures oli ta kogemata pisukest kahju leidnud; sest seni kui ta virgema hoolega võõra käo vastu sõdinud, oli metsakutsikas hunt tema ratsukese ära murdnud.

„Seda tahtsin teile," — lõpetas mees jutu — „teatuseks anda, arvates, et kogukond mulle vaevapalgaks ja kahju kustutuseks uue hobuse nõutab." —

Kui kogukonna-peavanem ja kogukond oma kaasvenna juttu olid kuulnud, arvati õiguse otsuseks, et mõldrile, kes nii virgalt ja tõsise hoolega kogukonna au ja nime eest vaeva oli näinud, sealjuures ise kahju leidnud, kogukonna rahalaekast uus hobune ostetakse, ja veel natuke raha meeleheaks peale lisatakse. Nõnda ka sündis siis asi.

(Järgneb)

Rohkem tellijaid — parem ajaleht.

Soovitage VABA EESTLAST oma sõpradele!

Aidake kaasa

„VABA EESTLASE"

levikule, sellega aitate kaasa eesti keele säilitamisele!

Toimetusele saadetud kirjandus

USURÄNDUR nr. 3 — 1983. Eesti Baltistide Maailmaliidu ajakirjas on avaldatud: Taimi Proos „Ingel", I. Kaevats „Isiklik nelipühi", A. Roos „Olla tagantjärele tark", O.T. „Usk ja haigused", „Ema kiri", Reet Vaikla „Kimbuke kevadõisi", „Jeesus Kristus perekonna parandamiseks", S.K. McCall „Perekond", „Kümme nõuannet", „Martin Luther", rohkesti vaimulikku luulet, mitmesugust ja teateid.

Alex Milits, KOMMENTAARID. Vaba eesti raamatu temaatilises maailmas erakordne teos. Kommentaarid on iganädalalisist raadiosaateist, mis antud Suur-Stokholmi piirkonnas sealse lähiraadio kuulajaskonnale. Need on peamiselt aktuaalsed maailma-poliitilised probleemid, mis paljude soovil on kirjastus teinud kättesaadavaks ka mujal maailmas asuvaile eestlasile. Need on stimuleerivaks vahendiks meie rahvuslike ja vabadusideeliste mõtete maailmas. Kirjastus Välis-Eesti & EMP, Stokholm 1983. 131 lk.

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

DR. S. BROGOWSKI
OPTOMETRIST (OPTIK)
Tel. 531-4251
412 RONCESVALLES AVE.
AT HOWARD PARK

ANDRES OLVET, LL.B.
Advokaat-notar
Bigelow, Hendy, Shirer & Uukkivi
789 Don Mills Rd.
Tel. 429-3110
kodus 699-2395

TOOMAS ÕUNAPUU
B.A., B.P.E., LL.B.
ADVOKAAT — NOTAR
1294 Queen St. W.,
Toronto, Ont. M6K 1L4
Tel. 535-8161

VABA EESTLANE
TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast reedeni kella 9—3-ni
Toimetaja H. Oja kodune tel. 481-5316
Telefonid: toimetus 444-4823
talitus 444-4832
KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.
üks toll ühel veerul:
kuulutuste küljel $4.75
tekstis ..... $5.—
esiküljel $5.50
Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni emasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.
tel. 444-4832
Väljaspool tööaega:
Leida Marley 223-0080
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8

Eesti noored musitseerimas Stokholmis Otse-pidustusel.

Eesti rock-muusika ajalugu

2.

ANSAMBLID „RUJA" JA „FIX"

70-ndate aastate algus tähistab ka Eesti läbi aegade populaarseima rock-grupi „Ruja" sündi. Tolle ansambli looming — laulud oma väikese maa ja rahva saatusest, vabadusest, soovist armastada ja olla armastatud, protest vägivaldse ja võltsi vastu — on kujundanud noorte eluhoiakut juba terve aastakümne jooksul. 1981. aastal detsembris toimus Tallinna uues linnahallis „Ruja" 10. aastapäeva konsert. (Rohkem sellest konserdist hiljem). „Ruja" alustati Rein Rannapi (kes muide on Eesti üks tugevamaid pianiste, rahvusvaheliste konkursside laureaat) juhtimisel hard-rock grupina 1971. aastal. Pärast mitmeid skandaalihõngulisi konserte 1974. aastal võeti grupilt esinemisluba. Muudetud koosseisuga jätkati 1975. aastal, nüüd progressiiv-rockki Lääne grupi „Yes" ja „Genesis" viljeledes. Vahepeal taas aasta pausi, kuni 1981. a. kevadeni, mil R. Rannapi eestvedamisel jätkati juba „New Wave'i" rütmil.

Vanematest ansamblitest, kes on praeguse ajani kestnud (aga kes lõpetas oma tegevuse 1981. aastal) on Tartu ansambel „Fix". Elanud oma 14-aastase eksistentsi jooksul üle samuti mitmeid arenguperioode ja koosseisumuutusi, esitas tänapäeval küpset country-rockk'i ja Lääne grupi „Status Quo" ja „Rush'i laadset heavy-rockki.

„Ruja" ja „Fix" ansamblitel mõlematel on LP heliplaat väljaantud viimasel ajal.

„PROPELLER'I" TÄHELEND

Suurimat kõmu viimaste aastate muusikavallas tekitas esimese „Punk"-grupi „Propeller" tähelend. Pulbitsev rütm ja eelkõige tapvalt teravad sotsiaalkriitilised laulutekstid meelitasid kokku väikese maa kohta tohutuid noorte masse. Oma lemmikute tähelennust vaimustatud punkarid ei piirdunud üksnes bravuuritsemistega „Propelleri" konsertidel. Pidu jätkus ka linnatänavatel, kus lõhuti trammide ja majade aknaid, keerati kummüli miilitsamasinaid, rebiti alla loosungeid. Koolitundides istumise asemel liikusid noored mitmetuhandelistes salkades mööda linna, hõigates oma loosungeid ja nõudes endile lahedamat elu. Ametlikud ringkonnad leidsid korratustes süüdi olevat muidugi ansambli „Propeller", kelle esinemised keelati sealtpeale ära. Muusikud, kes kõik olid oma ala meistrid, leidsid siiski väljapääsu. Juhtus, et samal ajal andis Tallinnas kontserte Moskva balalaikakoor „Beriozka" — eesti keeles „kaseke". Võtnud endale uue süütu nime „Kaseke" ansambel jätkas musitseerimist, tõsi küll, nüüd aga peamiselt rocki dzhäss vallas. Tänaseks on „Kasekesest" kujunenud üks professionaalseima ja küpsema heliga ansambeid Eestis. Omaloomingu kõrval esitatakse laene Lääne esindajate repertuaaridest, näiteks Jeff Beck, Carl Santana, John McLaughline ja teised.

EESTI ROCK-GRUPID EESREAS

Sama suunda kui „Propeller/Kaseke" viljeles edukalt mõned aastad tagasi ansambel „Psycho", kelle pürgimisi kroonis laureaaditiitel Nõukogude Liidu ühel ulatuslikumal dzhässifestivalil Tbilisis, kus esitati koos Gruusia Riikliku Sümfooniaorkestriga muu hulgas kompositsioone John McLaughlini LP'lt „Apocalypse". Samas paigas paar aastat hiljem toimunud esimesel üleliidulisel rockfestivalil kuulus võitjaau samuti Eesti ansamblile „Magnetic Band". Üldse on Eesti rockgrupid Venemaal oodatud külalisteks, eriti just kergemat rocki viljelevad ansamblid nagu „Vitamiin", „Apelsin", „Mobile", „Consilium", „Music Safe". Moskvas koostatava pingerea alusel on Jaak Jaola juba mitmendat aastat N. L.-i poptäht number 1, palju ei jää temast maha ka Tõnis Mägi.

Eesti ansamblite konsertturneed on ulatunud mitmetesse Euroopa riikidesse, Aasiasse, Aafrikasse, ja ookeani tahagi. Kõikjal on teenitud kuulajaskonna poolehoid ja tunnustus. Suurim tunnustus Eesti ansamblile on aga kutse igakevadisele Tartu Rockfestivalile. Maa ca 600 registreeritud rock-gruppidest pääseb sinna esinema vaid 15—20 parimat. Tartu Festivalil on eelpoolnimetatud gruppide kõrval tunnustust leidnud mitmed väga omapärased ja tasemel ansamblid nagu Kammerrocki viljelev „In Spe", ürgseid runosi rockikuube vormiv „Höim", Lääne „Tangerin Dream'i" laadset elektronrocki viljelev Sven Grünberg, ja mitmed teised.

„In Spe" on üks ansambel, kes esitab intellektuaalsemat ja omapärasemat muusikat, mida kutsutakse „kammerrockiks" või „barokk-rockiks". Suureks eeskujuks on nõud Lääne Mike Oldfield'i muusika, aga ansambel ei proovi kedagi otseselt järjendada. Ansambel esitab vanalaadset muusikat tänapäevases elektroonilises raamis.

Kontsertidel olgu kõrge kvaliteet

Arutleti ESTO-84 muusikaprogrammi

Seitsme Kunsti Nädala jooksul peeti mitmeid nõupidamisi ja koosolekuid ESTO-84 ajal toimuvate kontsertide osas. Seitsme Kunsti muusikaprogramm tõi kohale mitmeid nimekaid muusikuid Torontost ja mujalt — Taavo Virkhaus, Roman Toi, Armas Maiste, Peeter Tammearu, Tiina Kiik, Mart Laanemäe, Margit Viia, Norman Reintamm ja Stella Kerson.

Üldine arvamine oli, et kontsertidel peab olema kõrge kvaliteet interpreetide valikul, eriti eesti muusika tutvustamisel nii kanada kui ka eesti publikule. ESTO-76 muusikatoimkonna esimees Taavo Virkhaus andis nõusoleku olla konsultandiks nii repertuaari, nootide kui ka eelarve küsimustes, Armas Maiste rahvusvaheliste tööseaduste ja ametiühingute osas, Roman Toi oli nõus abistama eesti uuema muusikaloomingu programmeerimisel ja Norman Reintamm muusika-raamatukogude ja kirjastustega kontakti võtmises üle maailma eesti partituuride muretsemisel. On leitud ka reklaamikoordinaator (publicity manager) Kanada muusikaringidest, kes hoolitseb televisiooni, raadio ja kanada muusikaajakirjade kaudu eesti muusika väärika tutvustamise eest.

Noorte talentide kontserdi ja Armas Maiste dzhäss-kontserdi jaoks Royal York hotellis on juba tellitud väärikas instrument — Steinway. Esialgne saali valik, „Ontario Room" tuleb revideerimisele. Konverentsideks mõeldud hotelli saalid ja koosoleku ruumid on tavaliselt helikindlalt ehitatud ja akustiliselt surnud.

Estonia koori kontserdi osas, kus tutvustatakse ka eesti nooremapõlve komponistide heliloomingut, on astutud läbirääkimistesse Toronto Kuningliku Konservatooriumiga,

ühendamaks kontserti konservatooriumi suvekooli järgmise aasta kontsertsarjaga Edward Johnson Building'us.

Seitsme Kunsti muusikaliste arutluste keskpunktiks oli Eesti Orkestri moodustamine, mis jätkaks tegevust ka järgmistel aastatel Seitsme Kunsti raames. Võimalusi oli kolm: 60-liikmeline väike sümfooniaorkester, 40-liikmeline kommerorkester või 20-liikmeline keelpillideorkester. Eesti sümfoonilise muusika repertuaari sirvides kaldus otsus 40-liikmelise kammerorkestri kasuks. Kontserdi eesmärgiks on tutvustada eesti dirigentide järelkasvu. Professionaalselt oma erialal tegutsevaid dirigente on vabas maailmas praegu kuus, kellest kaks on veendunud eesti muusika esitajad oma kontsertprogrammides. Kolm neist kuuluvad nooremasse generatsiooni. Viis elavad USA's ja ainult üks on Kanada eestlane — Norman Reintamm, kes end praegu täiendab Londonis, Inglismaal, kus ta juhatab sel sügisel Gustav Mahleri Teist sümfooniat.

Muusikaprogramm Eesti Ülemaailmsete Päevade ajal tõotab kujuneda huvitavaks muusikafestivaliks pidustuste nädalal.

On aeg, et ka meie kõrgkultuur leiaks kõrgetasemelisel eesti muusika tutvustamisel omale väärika koha ESTO programmeerimisel nii nüüd kui ka tulevikus.

Kui suudame nautida nädala jooksul 2 teatrietendust päevas, millele kindlasti lisanduvad noorte teatrid nii eesti kui ka inglise keeles — siis peaksime sama entusiasmi näitama ka eesti muusikaloomingu suureneva tipptalentide pere suhtes — nii eksisteerivale kui ka järelkasvule. Oleme lõpuks ju muusikarahvas.

Puud räägivad

WASHINGTON — Idee, et puud võiksid üksteisega rääkida, sai uut kinnitust kahelt bioloogilt New Hampshires. Ian Baldwin ja Jack Schultz Dartmound College'ist teatasid tõendeist, et paplite ja suhkruvahtrate lehevigastus põhjustas lähedal asuvate vigastamata puule lehtedes keemilist kaitseprotsessi. Uurijad ütlesid, et keemilised muudatused vigastatud ja vigastamata puudes olid kiired ja küllaldased tõrjumaks putukate rünnakut.

Arbujate kaasaeg

Bernard Kangro, Arbujate kaasaeg. Märkmeid, mälestusi, mõtisklusi. II köide. EKK, Lund 1983. 280 lk.

Bernard Kangro on teinud üllatusliku näite oma väsimatust loomingujõust. Kaks aastat tagasi ilmus „Arbujad", kunagise 1930-ndate aastate eesti kirjanduses A. Orase poolt grupiks liigitatud kirjanike rühmituse monograafia, kogukas pildirohke ja kirjeldav esseedest ja memuaaridest kokku seatud kirjanduslugu, mis peatselt müügilt lõppes.

Tänavu ilmus sellele teine köide „Arbujate kaasaeg". Samane kirjanduslooline sisukas teos, kus on jällegi esseid, mälestusi ja lõpuks ühe looja enese mõtisklusi, mis ühe rahva kirjandusloo uuesti läbiarutlemisel ja mõtestamisel on aktuaalseks saanud.

Autor ise ütleb saatesõnas, et teda on mitmel korral ahvatlenud soov siduda minevikku käesoleva ajaga, kuulatada ka olevikus möödaniku kajasid. Kord on ta siiski „kaheldes alustanud pikka teekonda arbujate noorusmaale" ja sellest sai teos „Arbujad". Nüüd on ta seisnud peagu samasel teeotsal, mis on nii eelmise jätk kui ka täiendus, hõlmates arbujate kaasaega.

Ekslik on arvata nagu piirduks arbujate kaasaeg 30-ndate aastatega, mil sõpruskond intensiivsemalt töötas. Kangro leiab, et arbujad olid kunagiste suleliigutajate põlvkondade järglased, kes nägid „oma peamist ülesannet kirjanduse kui vaba väljendusvahendi viljelemist humanismi kaitseks, rahva ja inimkonna hüveks".

Kangro alustabki eesti kirjanduse mõtte andjast Otto Reinhold Holtzist (1757—1828) kuni Siuruni, algusest kuni ajani, mil eesti luule on saavutanud kunstiküpsuse. Järgneb „tuuline teekond Siurust kuni 30-ndate aastate lõpuni, mis hõlmab Eesti iseseisvuse aja selle otsingute ja grupeerinugutega (Tarapita, Kirjanduslik Orbiit), s. o. ajani, mida võiks lugeda arbujate ajaks.

Kuna arbujate looming on peamiselt lüüriline, siis Kangro annabki murrangumomente eesti luule arenguteel, alates regivärsist ja kirikulaulust kuni 30-ndate aastate lõpuni, mil eesti lüürika oli jõudnud seniolemata küpsuse ja stabiilsuseni (lk. 72).

Laiendamaks eesti kirjanduse tervilikku kujunemist, vaatleb Kangro ka 30-date aastate romaani arengut ja ulatust, leides et eesti lüürika hakkas sellal proosalt mõjutusi vastu võtma ja luule muutus „proosalisemaks".

Jõudnud niiviisi luule ja proosa vaatlustega 30-ndate aastate lõpuni (millest arbujate osa oli juba eelmises köites) jätab ta kirjandusloo ja hakkab oma kaasajale lähenema memuaaridega, rääkides ülikooliaastaist Tartus koos üliõpilasselts „Veljesto" tegevusega. Ka see on laiem kui vaid autori mälestused, andes elava pildi selleaegse üliõpilase elust ja õppimisest, millisel ajal Kangro hakkab ka kirjanduslikul alal looma ja liitub Eesti Kirjanike Liiduga.

Huvitav vahepala ongi peatükk „Juhuvedu", alapealkirjaga „Sündmusi, kujusid ja nägusid eesti parnassil". Ta kirjeldab eesti kirjanike organisatsiooni tegevust ja kirjanikele korraldatud ekskursiooni Põhja-Eesti tööstuspiirkonda (1938). Kangro vaatleb kaasaegsena neid sündmusi erapooletult, kedagi hilisemate kaldumiste pärast salvamata.

Kirjanike Liidu liikmena tegi ta esindussõidu Riiga, Läti kirjanike konverentsile, millele järgnes murrangulises ajas dramaturgi töö „Vanemuise" teatris ajale iseloomulike juhtumitega ja olukordadega, mis andis talle kogemusi teatri alal ja oskust hilisemate näitekirjanduslike teoste loomiseks.

Siis oligi „ilmauks irvakil" ja autor liigub mõtisklevalt veel möödunu juures, leides kaaslaste varasemas luules ennustusi katastroofiks ja küsib siis lõpuks, miks just arbujad ja nende generatsioon on sellist osa täitnud eesti kirjanduses, kes pole ise saanud midagi oma otsinguist ja arengust rääkida, ega pole saanud jätta käsikirjalist abimaterjali. Viimases osas „Üks tundeline teekond tunavikku", viimane koduskäik ja ennesõjaeelne jalutamine Tartus oma nägemuslikkusega annab viite Kangro hilisemate romaanide maailma, kus on samasugust unenäolisust ja katku tuleku aimdusi.

Lõpuks arbujate eestikeelsete raamatute nimestik, nimeregister ja teose ettetellijate nimestik, keda võiks pidada praeguseks eesti kultuurikoguduseks pagulas-Eestis. Sisekülgedel ja kaanel eesti kirjanike autogramme alates vanemaist kuni 30-ndate aastate lõpuni.

Teos on väga pildirohke. Kuna see on trükitud heale paberile, on ka fotode kvaliteet kõrge ja hõlmab kõik eesti kirjandusloos koha leidnud isikud nii palju kui neid väljaspool kodumaad on kättesaadaval olnud. Kaheköiteline arbujate pinnalt nähtud eesti kirjanduse ajalugu on väga sisukas teos, mis kirjutatud kirjandusteadlase eruditsioonikusega, autorile omases rikkas eesti keeles ja jääb püsivaks väärtuseks eesti kultuuriloos.

Hannes Oja

KODUMAA UUDISED

Andropovi töödistsipliini nõudeil on olnud mõju ka Eestis, hakatakse kokkuhoiule igal alal tähelepanu suunama. Enamik töötajaist mõistvat partei seatud ülesande tähtsust, kuid otsustavat murrangut pole selles valdkonnas olnud. Eriti vähe paistvat silma liha- ja piimatööstuse ning ehitusmaterjali tööstuste ettevõtted.

Möödunud aastal võeti kohtulikule vastutusele Tamsalu Teraviljasaaduste Kombinaadi direktor T. Kork ja peainsener H. Novik, kes remonditöödel rakendatud haltuura (rahateenimiseks tehtav kõrvaltöö) tegijaile maksid töötasu oma äranägemise järgi, mitte kehtiva hinnakirja alusel. Et enammaksud nii teravalt silma ei torkaks vormistati tööle hulgaliselt fiktiivseid isikuid. Kokku kulutati ebaseaduslikult ligemale 20.000 rubla riigi raha. Imestama panevat veel asjaolu, et T. Kork on endiselt direktori ametikohal ja ebaperemehelikkus lokkavat edasi.

Suured kaod olevat põllusaaduste veol, veel enam säilitamisel. Viljakoristusajal võidavat pahatihti mahapudenenud terade järgi kindlaks teha millist teed mööda vilja põllult hoidlasse veeti. Paljude ettevõtete kuuluvat majandite kaaludele, need kas puuduvat üldse, on korrast ära või neid ei vaevatagi kasutada ja hinnangud tehakse umbkaudselt silma järgi.

Korvamatut kahju toovat majandeile loomade lõppemine. Ehkki viimasel ajal on loomade suremus mõnevõrra vähenenud, on probleem endiselt teravalt päevakorral, kuna majandeis valitsevat korralagedus. Kingissepa rajooni Leninimelises kolhoosis hukkus möödunud talvel 30 veist ja hulgaliselt sigu, kahjusumma oli tõusnud 16.000 rublale. Ei uuritud põhjusi ega võetud süüdlast vastutusele.

Need ja paljud sellesarnased juhtumid valmistavat Jurile palju südamevalu, kes nõudvat niisugustele nähtustele lõpu tegemist.

☆

Eesti uuemaks rahvateatriks on Kehtna Operetirahvateater. 29. juulil toodi lavale esimese etendusena katkendeid J. Miljutini, B. Kõrveri, P. Abrahami, C. Zelleri ja C. Porteri teostest üldpealkirja all „Opereti-show". Teiseks esitati teine vaatus J. Straussi operetist „Nahkhiir".

☆

Tallinnas lõppesid sisseastumiseksamid Eesti Riiklikus Kunstiinstituudis ja Tallinna Riiklikus Konservatooriumis. Esimesse oli soovijaid 283, kellest 80 parimat eksami sooritajat vastu võeti päevasesse osakonda. 99 konservatooriumi soovijast võeti vastu samuti 80.

☆

Umbes 800 võistlejat ja mõni tuhat pealtvaatajat osales Viru mängudel, mis toimusid kahel päeval Mustjärvel. Mängude korraldajaks oli Vinni näidissovhoositehnikum. Mängude raames tehti kokkuvõtteid majandite ja ettevõtete tööst, võrreldi võimeid kutsevõistluses, heakorrastuses, spordis ja taidluses. Esimeseks tuli Kadrina, teiseks Vinni ja kolmandaks Tamsalu.

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 30. augustil 1983 — Tuesday, August 30, 1983

Skaudilaager Lakewoodis

Lakewoodis toimus 14.—21. augustini „Männivalla" skautlike noorte laager. Osavõtjaid, noori ja juhte, oli 200 ümber, neist 3 Kanadast. Laagri juhtideks olid Riina Mälgi-Viise ja Jüri Linnas.

Laagri lõpul nskm Tõnis Nõmmik ja hellakeste juht Maimu Nõmmik andsid üle Kanada eesti skautide ja gaidide malevate kutsed ESTO-84 kõrval toimuva „Eesti lipp"-nimelisse maailmalaagrisse tulekuks.

Laagri ajal olid väga kaunid ilmad ja noored võtsid elavalt osa tegevusest, kus üheks suuremaks ja põnevamaks oli kanuuretk skautidele ja vanemskautidele, gaididele ja vanemgaididele.

Lakewoodis Järvemetsal toimus skautlike noorte suvelaager „Männivalla". Pildil hundupere avaparaadil, vasakul juhid L. Milles, Ivi Tamm ja Reet Karu. Foto: Harald Karu

Võimlemiskohtunike seminar

Winnipegis peeti 14.—20. augusti ajavahemikul ülekanadaline moodsa rütmilise võistlusvõimlemise kohtunike seminar. Juhtideks olid kolm Kanada peakohtunikku (brevet-klassis), üheks neist Evelyn Koop. Osavõtjate hulgas oli teiseks eestlaseks Julika Strachman Vancouverist.

Seminari põhimõte oli ümberkvalifitseerida kohtunikke, mis tavaliselt toimub iga nelja aasta järele; samal ajal toimub ka kohtunike edutamine.

Osa võtsid kohtunikud New Brunswickist, Quebecist, Ontariost, Manitobast, Albertast ja Briti Kolumbiast. Neile õpetati võimlemisriistade tehnikat, vabaliikumises keha tööd ja juhendati kuidas seda hinnata grupi ja individuaalsest seisukohast. Enne tuleval aastal toimuvaid olümpiamängusid, kus üheks osaks on moodne võimlemine, peetakse väga tähtsaks, et kohtunikel oleks hea tagapõhi ja nad teaksid mida nad teadma peavad.

wintario

25. augustil peetud Wintario loterii loosimisel langesid 100.000-dollarilised peavõidud pileteile nr. 642731, $10.000 võitsid nr-d 451383 ja 956736, $1000 — 70985, $100 — 5891, $10 — 907, $50 segijärjekorras numbrid 157690 ja tasuta piletiraamatu nr-d 34. Nädala müstilise preemiavõidu kamping-varustuse võitsid piletid numbritega 25611.

Tule, tule tantsi!

Toronto Eesti Rahvatantsijate Rühm „Kungla" tantsuharjutused algavad kolmapäeval, 14. septembril, Eesti Majas. Uued tantsijad kogunevad kell 6:30 õhtul ja endised liikmed samal ajal kui möödunud aastal.

„Veteranide" rühma tegevus algab esmaspäeval, 3. oktoobril kell 7.30 õhtul.

Käesolevaga teatame ka, et rühma korraline peakoosolek toimub kolmapäeval, 12. oktoobril 1983. a. kell 7.30 õhtul Eesti majas.

Informatsiooniks helistada — R. Kivi tel. 221-9735, veteranide rühm — Taimi Voksep 698-5577, või Jaanus Marley 690-0714.

Juhatus

HÄLLILAUL

Tallinna Pedagoogilises Instituudis olevat selgusele jõutud, et hällilaul ei uinuta last magama, vaid hoiab ärkvel. Peale ühekuulist hällilaulu kuulamist laps jorutavat seda endamisi enne kui rääkima hakkab.

Sündmuste kalender

Kolmapäeval, 31. augustil kell 7.30 õ. Tartu Instituudis prof Rein Taagepera loeng „Eesti, Läti, Leedu 1940—1980".

Neljapäeval, 8. septembril T. Eesti Maja suures saalis koosolek. Okupeeritud kodumaa olukorrast kõneleb Aarne Vahtra end. Eesti Kultuuriministeeriumi teatrite valitsuse juhataja.

MÜ — Tao eesti trummi!

Kotkajärvel lõppes metsaülikool — Rein Taageperale kingiti ülikoll '83

Laupäeva, 27. augusti õhtul lõppes Kotkajärve metsaülikooli tänavune kursus piduliku õhtusöögiga ja pühapäeval toimusid järeltuiked ning osalejate lahkumine. Pidusöögil võtsid sõna dr. Olev Träss ja Heino Jõe. Dr. Rein Taageperale kingiti Kotkajärve „ülikoll", hüüti MÜ juhtlauset „Tao Eesti trummi!" ja lauldi „Gaudeamuse" MÜ salmi. Asja lõppenud kursust tuleb ainevaliku, sisutiheduse ja osalejate huvi poolest hinnata hästi õnnestunuks.

Üks MÜ asutajaid ja esimene juhataja dr. Olev Träss oma sõnavõtus kinnitas Eesti õppetooli avamist Toronto Ülikooli juures. Eesti aine esimene professor peaks kõigi eelduste kohaselt olema oma ametis ESTO-84 ajaks. Dr. Träss kirjeldas neid edusamme, mis akadeemilisel alal on saavutatud MÜ tegevuse ajal ja selle mõjutusel.

„Ürgtaat" Heino Jõe, kes Kotkajärvel tegeleb selle paiga esimesest hetkest peale, märkis Kotkajärve 30. juubeliaastat

ja nentis rõõmuga et ka see MÜ kinnitab, kui õige samm oli metsatüki ostmine.

Ühe praeguse metsatudengi Karl Riimandi isa oli nimelt üks neist esimestest, kes 16. mail 1953 oli ostu otsuse tegemise juures — Voldemar Riimand.

1955. aastal peeti Kotkajärvel esimene Eesti tuleviku küsimusi käsitlev loeng. See toimus praeguse sauna ukse ees kaljuastangul, kus Lembitu nuiameeste lõkkel refereeris Marokost tulnud eesti noormees Rein Taagepera. MÜ on nende loengute järglane. 1974 tuli sama mees MÜ-sse suure kirjaga sõrgi rinnal: „Tao Eesti trummi!" Heino Jõe proklameeris Rein Taagepera juhtlause võtmise MÜ juhtmõtteks, mis omaks võeti kaasa hüüdes: Kotkajärve „kollile" — eesti keele kõnelemise meenutajale — on nüüd kasvanud suur ja haritum vend — Kotkajärve „ülikoll". See antakse välja teenete eest ja kujutab endast filmi-Oscarit meenutavat puitskulptuuri.

Heino Jõe andis esimese „ülikolli" üle Rein Taageperale ja pidulaudkond austas teda „Gaudeamuse" MÜ-salmi laulmisega.

Pidusöögile järgnes seltskondlik „segadus" muljete vahetamise, pooleli jäänud arutluste lõpetamise ja lahkumistervituste ning -kallistustega kuni uue päeva tulekuni. Pühapäeva ennelõunal toimus asjahuviliste nõupidamine MÜ tuleviku- ja arenguplaanide arutamiseks.

VÄRSKE INFORMATSIOON KODUMAALT

Seekordne MÜ oli parimini informeeritud okupeeritud kodumaa sündmustest ja olukordadest, tänu kolmele lektorile, kes välja pääsesid möödunud aasta jooksul. Aranovichi perekond lahkus Eestist juutide väljarännu skeemi alusel. Osa perekonnast asus Iisraeli, Adir ja Maret Aranovich kahe pojaga — 9-aastane Gideon ja 11-kuune Dan, said Austria ja Itaalia kaudu Ühendriikidesse. Aarne Vahtra hüppas umbes samaaegselt ära Pariisis nõukogude ekskursioonist.

Aranovichid esitasid kolm referaati: Adir Aranovich, kes riiklikust patendiametist siirdus sovhoosi administratsiooni, kartes, et teda riiklike „saladuste" juurest ei lasta emigreeruda, kõneles praegusest nõukogude põllumajandusest. Ta andis sissejuhatuseks pildi kolhoseerimis-terrorist, kolhooside (kollektiivmajandite) muutmisest sovhoosideks (riigimajanditeks) ja praegusest tendentsist — suurendada individuaalmajandite suurust ja tootmisvõimalusi.

Eesti ületab oma põllumajandusliku toodangu poolest mitmekordselt Vene mustmulla- ja põllunduspiirkondade saagi.

Madal saagikus püütakse ajada ilmastiku süüks. Vähemalt 60% Eesti toodangust (ametliku statistika kohaselt) läheb Eestist välja, konservide näol koguni ekspordiks väljapoole N. Liitu. Individuaalmajandite võimaluste suurendamist võetakse umbusuga — ei või teada, millal need jõukaks läinud individuaal-talunikud jälle kulakuteks tunnistatakse. Tendents on maalt linna ja maa elanikkond väheneb. Mis juhtub siis, kui eesti põlluviljeleja kord tüdineb Venemaad toitmast? lõpetas Adir Aranovich oma ettekande.

Maret Aranovichil oli kaks ettekannet: „Johnny B. Isotamme luule ja ilusad 60-ndad luuleaastad Eestis", ning „Eesti-Vene kultuurisuhted ja eestlaste assimileerumine Eestis".

Johny B. nagu teda nimetatakse on omapärane nähtus Eesti luules, mis esines 60-te aastate luuleõitsengu ajal. Ta värsid liikusid juba mõnda aega käest-kätte käsikirjalistena, enne kui ajutine vabam tuul võimaldas nende trükkimist. 60-ndaid aastaid iseloomustas „rahu ja inimarmastus" ja soov „maailma korda panna". Sellest ei saanud asja. Johnny B. oli 7 aastat sunnitöölaagris, kuna ta oli vaimustatud Ungari ülestõusust. Ta vaikib juba kümmekond aastat ja on oma elu kestel pidanud kaugelt enam kui kümmekond ametit. Luulevaikus on hukkamõist.

Maret Aranovichi teine referaat, mis paljudele metsatundengitele läks sügavasti hinge, oli tunde põhilaadiga. Ta alustas ajaloolise ülevaatega sellest ajast kui Vene valdutus Baltimail hävitas selle piirkonna koolielu ja hariduse korralduse pooleks sajandiks. Peeter I sulges Rootsi ajal loodud rahvakoolid ja ülikooli.

Venelased — suurvenelaste ja assimileeritud soomeugrilaste segu „teevad" oma ajalugu ja kultuuripärimusi julmalt teiste arvel.

Eesti rahvale vastuvõetamatut kommunismi kasutavad rahvuslikult laiutavad venelased ja annavad igal hetkel tunda oma peremees-rahva positsiooni. See muudab eestlaste elu kodumaal raskeks, lootusetuks ja väljakannatamatuks. Välis-eestlased oma tähelepanu ja kontaktidega saavad palju teha Kodu-Eesti olukorra leevendamiseks.

Segaabielude % Eestis oli 13—14, mis ei anna aga õiget pilti, kuna segaabieluks loetakse ka ukrainlase ja valgevenelase ühendust, Eesti vene segaabielude arv on viimastel aastatel vähenenud samaaegselt rahvuste vahelise vaenu tõusuga ja õhutamisega vene ametivõimude poolt.

Aarne Vahtra ühte referaati — Eesti Üliõpilaste Ehitusmalevatest, oleme puudutanud varem. Teine referaat, mis pidi käsitlema Eesti kutselist teatrit kunstilisest vaatevinklist, muudeti referendi poolt, kuna teatri kunstilisest tasemest ja saavutustest oldi üldiselt teadlikud.

Referaat käsitles selle tõttu teatri administratiivset poolt — kuidas ja milliste takistustega võideldes teater oma kunstilisi saavutusi peab üritama.

Teater on võimu seisukohalt väga oluline institutsioon — pool teatri tuludest tuleb riigi kassast. Samal ajal on teater mitmekordse kontrolli all teatrivalitsuse ja kultuuriministeeriumi vabariiklike ja üleliiduliste asutuste, paljude ametnike, vene süsteemi ja kõrgele arenenud bürokraatia kaudu. Aarne Vahtra teatrivalitsuse ametnikuna istus otse selle „tohuvabohu" sees ja kirjeldas elavalt situatsiooni, millest iga teine kõlab kui halb nali. Loodame teemat käsitleda tulevikus otse Aarne Vahtra sulest.

Okupeeritud kodumaalt tulnukad, kuigi juba aasta elanud vabas Läänes komplimenteerisid metsaülikooli ja tundsid endid Kotkajärvel koduselt.

TÖÖTAN HOOAJA LÕPUNI

karikaturistina

Ontario Place'is lastekülas.

KÕIK TERETULNUD!

Hinnad: $3.00 lastele alla 12 a.
$4.00 täiskasvanuile

A. VOMM

Samaaegselt lahutati 54 paari

DALLAS — Perekonnakohtunik Linda Thomas ütles sissejuhatuseks mõne sõna, paremad käed tõsteti üles ja sekundid hiljem 108 inimest olid lahutatud. Kõik olid sama advokaadi kliendid, kes oli suutnud kohtunikku viia veendumusele, et pikka ootajate saba saab lühendada samaaegse lahutuse protseduuriga.

Protseduur võttis ainult 20 minutit ja see oli advokaat Averil Sweitzeri idee. Viimane kuulutas kohaliku ajalehe pühapäevases lisas, et tema advokaadifirma töötab kolme advokaadiga ja võib käsitleda Dallases kuni 3000 lahutust aastas. Kohus ei suuda paljusid lahutada normaalse protseduuri jooksul, mis nõuab, et asjaosalised tunnistaksid lahutus on vältimatu ja et neil pole olnud lapsi.

TORONTO LINN

Muudatusi jäätmete äraveos

LABOUR DAY — esmaspäeval, 5. septembril 1983

Esmaspäeval, 5. septembril ei toimu jäätmete kogumist.

Regulaarne esmaspäevane (5. september) kogumine toimub teisipäeval, 6. septembril.

Regulaarne teisipäevane (6. september) kogumine toimub kolmapäeval, 7. septembril.

AJALEHTEDE ja muude suuremate esemete kogumist EI toimu kolmapäeval, 7. septembril.

Säilitage oma suuremad esemed ja ajalehed kolmapäeval, 14. septembril, toimuvaks äraveoks.

Pidage meeles: Torontos on 17 klaas- ja metallnõude kokkutoomise keskust. Juunikuus koguti 387 tonni ajalehti, 51 tonni klaasi ja 6 tonni metalli. Lähemaks informatsiooniks helistage 947-7742.

R. M. BREMNER, P.Eng., F.I.C.E.
Commissioner of Public Works

Ungarlaste juubelilaagris

Skautide viieteisttuhandeline jamboree Albertas on küll möödas, kuid mõte keerleb veel selle jõulise noorte liikumise juures. Skautlik liikumine tähistas 75-ndat tegevusaastat ja selletõttu on ka juba jamboreesid, mille juubeleid on põhjus tähistada.

Teine maailmasõda tõi nii palju muudatusi skautlikku ellu, et aega tuleb lugeda enne ja pärast sõda. Aeg enne sõda oli noorte liikumise energiline ülesehitus, kasvamine ja üksteise tundmaõppimine arvukate maailmalaagrite ehk jamboreede kaudu. Kui Alberta jamboree oli arvult 15-nes siis 50 aastat tagasi, 1933, aastal peetud Gödöllö jamboree Ungaris, Budapesti lähedal oli neljas. Osavõtjaid oli siis 25.792 — 55-lt eri maalt!!! Ka eesti skaudid olid ühe salgaga esindatud. Laagri-ala oli nii suur, et skautluse isa, lord Baden-Powell all-laagreid külastades , ratsutas valgel hobusel. Lahkudes laagrist soovis B-P, et skautluse vaim oleks nagu ta ratsu, mis kihutab aina edasi, sööstab üle tõketest, vastu uutele elamustele . . .

6. augustil 1983 avasid Ungari Skaudid Eksiilis Gödöllö juubelilaagri Filmores, USA-s, kuhu oli palutud noori kõikidelt maadelt, kes 1933. a. olid esindatud. Ka eestlastele saabus austav kutse. E. Gaidide Liidust võtsid osa peagaid Hilja Kuutma, gdr Aili Silm, gdr Siiri Puust ja gdr Saima Varangu. Skautide Liidust olid kohal peaskaut Endel Reinpõld ja skm Randu Kaselaan, siis veel skm Herbert Michelson ning USA Maleva juht skm Harry Tarmo.

Laager oli viiepäevane, millele järgnes vahetult kahenädalane juhtide treeninglaager, millest osavõtt oli ülemaailmne. Alguseks oli registreerunud 325 osavõtjat, kuid laagripere kasvas pidevalt. Avamisel lehvisid USA, Kanada, Ungari, Ukraina, Poola, Austraalia, Brasiilia, Läti ja Eesti lipud. Oodati veel teisigi. Paljud maad teatasid, et nad ei saa tulla, korraldavad aga omal maal samanimelise mälestuslaagri. — Huvitav oli näha filmi, mis võetud 1933. a. Gödöllö jamboreel. Nägime ka eesti lippu möödamas vilksamas. Hardusega näidati hiljem laagri lippu, mis kord oli uhkusega lehvinud 50 a. tagasi vabal maal ja nüüd äsja leidnud tee vabadusse. Oli korraldatud suurejooneline näitus huvitavate ja mitmekülgsete mälestustega. Ka eestlasi paluti näitusest osa võtta. Selleks oli gdr Siiri Puust Buffalost koostanud sisuka, kauni ja koondatud ülevaate nii gaidlikust kui ka rahvuslikust küljest.

Peale ametlikku avamise tseremooniat kutsusid kirikukellad laagriperet jumalateenistusele. Metsatee hargnes kaheks — katoliiklased ühele ja protestandid teisele poole. Üks skautide sõber oli nikerdanud puust kauni altari, samuti olid teetähised metsakirikutesse nikerdatud kujud. Protestantlikku teenistust korraldasid kaks kirikuõpetajat, kes oma jutluseks olid valinud sama sisu, mis oli 50 a. tagasi. Sügavalt sümboolne jutlus oli varem üle kantud „Vaba Euroopa" raadiosse.

Juubelilaagris olid ka gaidid oma all-laagris, mille nimeks oli Pax Ting — Rahu Konverents, nii nagu 1939. a. gaidide suurlaagrit nimetati lootuses ähvardavat sõjamüra vaigistada. Ka sellest laagrist olid eesti gaidid hulgana osa võtnud. Huvitav oli jälgida, kuidas muuhulgas isegi kaelarätikuid seoti nii nagu 50 a. tagasi. Oli ju kogu laager püstitatud selle suure ja õnnestunud ettevõtte mälestuseks. Mis oli siis teisiti nüüd, aastal 1983? Nagu muudeski eluavaldustes ka skautlus-gaidlus on moodsusi üle võtnud. Laagrisse jõudis mobile camp — st. 35-liikmeline rühm poola noori Chicagost, kes olid iseseisvad, isevarustajad — oma telkide ja toiduga mootorlaagri elanikud. Sellest laagrist lahkudes nad sõitsid edasi leedulaste suurlaagrisse Kanadas, sealt edasi kanuuretkele, siis tagasi USA-sse. Kireva etnilise pärastlõuna jaoks kasutati päris lava häälekõvendajate ja mikrofonidega. Aga skaudi-gaidi vaim? Sõbralik nagu ikka. Eriti paistis silma noorte hea kasvatus. Noored olid kärmed esimesena võõraid ja vanemaid tervitama — servus! (Meie noortelt on tihti tere! raske tulema). Laagri keeleks oli muidugi ungari keel, kuid ei olnud vaja muret tunda, igaüks pakkus otsekohe abi tõlkimisel, olgu see sõõgi ajal, filmi vaadates, kirikus, isegi laulusisu sai kiiresti selgeks. Külalistena kuulusime juhtide all-laagrisse, kuhu oli kokku tulnud endisi juhte mitmelt maalt, mõned isegi Gödöllö-aegsed Euroopast. Vasakkäeline teretus ületas keeletõkked. Samad ideaalid ja samad saatused.

Gaidluse ja skautluse „valge ratsu" on peale sõda ületanud palju raskusi, kuid püüdes kõigest väest, kihutab aina edasi.

S.V.

Nalja

Itaalia rändtööline jutustab saksalasest töökaaslasele oma õiseid seiklusi. Ta ei leia saksakeelset vastet sõnale „kuu". Kratsib tüki aega kukalt ning leiab siis õige lahenduse:

„Noh tead, see päikese kolleege, kes töötab öövahetuses."

★

Väike Karl küsib koolis pinginaabrilt:

„Kas teie ka kodus enne sööki palvetate?"

„Ei," vastab pinginaaber, „meie ema on nii hea kokk, et meil pole midagi karta."